Ilm o'zni bilmakdir

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 1997 йил 5 март, чоршанба Баҳоси сотувда эркин нархда. № 19 (6915)

Da'vat

Мулоқотдан лаззатланиш дўстликнинг асосий белгисидир.

АРАСТУ.

Ibrat

Бухоро вилояти Жондор туманидаги Узбекистон жамоа хўжалиги умумий йиғилиши қарори билан ҳар чорак якунида ҳудудда жойлашган 6 та мактабнинг 1 тадан илғор ўқитувчисига мукофот ва 2 тадан 12 нафар иқтидорли ўқувчисига стипендия бериладиган булди.

ОРОЛ — ЖАҲОН МУАММОСИ

Мутахассислар ҳисоб-китобларига қараганда Орол денгизи 1960 йилдан 1996 йилгача ўзига қуйиладиган 850 кубкилометр дарё сувидан бебаҳра қолган. Натижада унинг сатҳи 16,5 метрдан зиёдга пасайган, сув ҳажми эса 75 фоизга қисқарган, ўз ибтидоий қирғоғидан 33 минг квадрат километрга чекинган, яйдоқланган денгиз тубидан йилига миллионлаб тонна қум тўзони кўтарилмоқда. Бу каби нохуш далиллар оқибати олдини олиш ва мазкур муаммога оид бошқа бир қатор масалалар Марказий Осиё давлатлари раҳбарларини Алматида бўлиб ўтган тўртинчи йиғилишида яна бир бор муҳокама этилди.

Алмати саммити аввалгиларидан кўпроқ аниқ, амалий режа ва тадбирлар белгиланганлиги билан ажралиб турди. Жумладан, Жаҳон банкининг яқин беш йил мобайнида Оролбўйини тиклаш борасидаги лойиҳалар учун 380 миллион АҚШ доллари миқдорида сармоя сарфлашни мўлжаллаётганлиги, Орол денгизи ҳавзаси муаммолари бўйича давлатлараро кенгаш тузилмалари қайта ташкил этилганлиги, Орол денгизини қутқариш халқаро жамғармасига тўланадиган жорий йиллик бадаллар ҳар бир мамлакат бюджетининг 0,3 фоизи миқдорида белгиланганлиги бунга яққол мисол бўла олади. Йиғилишда мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов Орол денгизини қутқариш халқаро жамғармаси Раиси этиб сайланди.

Йиғилиш сўнггида кўриб чиқилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди. Муҳими, беш мамлакат раҳбарлари томонидан мазкур масала юзасидан Алмати Декларацияси қабул қилинганлиги бўлди.

АЛМАТИ ДЕКЛАРАЦИЯСИ

Биз, қардош давлатлар — Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси, Тожикистон Республикаси, Туркманистон ва Ўзбекистон Республикаси Президентлари,

— Мамлакатларимиз мустақиллиги ва истиқлолини мустаҳкамлашга, халқларимиз турмуш даражасини оширишга интилган,

— Экология хавфсизлиги миллий хавфсизликнинг стратегик компонентларидан бири ва Марказий Осиё давлатлари манфаатлари ҳамда устуворликларини ҳимоя қилишнинг энг муҳим жиҳати эканига асосланган,

— Орол денгизи ҳавзасидаги экологик ҳалокат муаммоси жаҳоншумул аҳамият касб этиб, бу муаммони ҳал қилишни кечиктириб бўлмаслигини эътиборга олган,

— Орол минтақасидаги фавқулодда экологик вазият нафақат Орол денгизи ҳавзасида, балки сайёрамизнинг бошқа минтақаларида ҳам табиий муҳитга ҳамда миллионлаб кишиларнинг турмуш шароитига салбий таъсир қилаётганини ҳисобга олган,

— БМТнинг атроф-муҳит бўйича жаҳон дастури («XXI аср кун тартиби») қоидаларига риоя қилишимизни тасдиқлаган, Марказий Осиё мамлакатларини барқарор ривожлантиришга доир ягона стратегияни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш муддаосини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаган,

— Мамлакатларимиз ҳудудларидан ўтадиган дарёларнинг сув ресурсларини бошқаришга экологик тизим асосида ёндашиш лозимлигини, бу сув ресурслари ўзаро зарар етказмайдиган, адолатли ва оқилона бошқарилиши кераклигини эътироф этиб, халқаро ва давлатлараро даражада кенг кўламли ҳамкорлик юзасидан илгари қабул қилинган мажбуриятларни тасдиқлаган,

— Ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги, Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудуд деб эълон қилиш зарурлиги ҳақидаги шартномани имзолаган мамлакатларимизнинг якдил фикрини ифодалаган,

— Орол денгизи ҳавзасидаги экологик танглик оқибатларини бартараф этиш йўлида ҳамкорликда ҳаракат қилишга интилган ҳолда, 1997 йил 28 февраль куни Алмати шаҳрида бўлиб ўтган учрашувда қуйидагича

БАЁНОТ БЕРАМИЗ:

1998 йил Марказий Осиё минтақасида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти шафелигида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш йили деб **эълон қилинсин.**

Барча манфаатдор мамлакатлар Семипалатинск полигонининг 50 йиллиги арафасида Марказий Осиёни минтақадаги бошқа давлатларнинг ҳам қўшилиши мумкин бўлган очиқ ядросиз зона, деб эълон қилиш ғоясини қўллаб-қувватлашга **даъват этилсин,**

Марказий Осиё давлатларининг жиддий иқтисодий қийинчиликларга қарамасдан, Орол денгизи ҳавзаси, Семипалатинск полигони теграси ва ядро синовлари таъсир этган бошқа ҳудудларда экологик вазиятни соғломлаштириш юзасидан катта куч сарфлаётгани алоҳида **қайд этилсин,**

Орол муаммосини, Марказий Осиёда ядросиз ҳудуд барпо этиш ҳамда ядро технологиялари ва хом ашёси тарқалиб кетишига қарши курашни ҳисобга олган ҳолда экология хавфсизлиги бўйича комплекс дастур ишлаб чиқиш зарурлиги **эътироф этилсин,**

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ва унинг ихтисослашган агентликлари Орол денгизи ҳавзасида вужудга келган танг вазиятга доимий эътибор бериш ҳамда бу минтақада атроф-муҳитни муҳофаза қилиш юзасидан амалий чоралар кўришга, Оролбўйидаги оғир аҳволга тушиб қолган аҳолига ёрдам кўрсатиш бўйича чора-тадбирларни амалга оширишга алоҳида эътибор беришга **даъват этилсин,**

Халқаро ташкилот ва муассасаларнинг муайян ҳаракатлар дастури ҳамда бошқа минтақавий лойиҳаларни амалга ошириш борасидаги саъй-ҳаракатларига зарур ёрдам кўрсатишга тайёр эканлигимиз **эътироф этилсин,**

Халқаро ташкилотлар билан биргаликда Орол денгизи ҳавзасини барқарор ривожлантиришга доир конвенция лойиҳасини ишлаб чиқиш **ниҳоясига етказилсин.**

Қозоғистон Республикаси номидан
Н. НАЗАРБОЕВ.
Қирғизистон Республикаси номидан
А. АКАЕВ.
Тожикистон Республикаси номидан
И. РАҲМОНОВ.
Туркманистон номидан
С. НИЁЗОВ.
Ўзбекистон Республикаси номидан
И. КАРИМОВ.

Уқтириш санъати ва уқиш қобилияти... Мактаб ҳаётида кузатиладиган манзара. Муаллим тушунтиради, ўқувчи «олади». Мақсад эса битта: билимлар оламига кириб бориш.

Тошкент шаҳридаги 197-мактабнинг химия ўқитувчиси Дилором Отамуҳамедова уқтирувчан муаллима. Ўқитувчининг куйиб-пишгани натижа берса, бу унинг учун мукофотдай гап. Дилором опанинг дарслари ҳам самара келтирмоқда. Унинг ўқувчиларига олимпиадада фахрли ўринлар насиб этяпти.

Дилором Отамуҳамедова — мактаб хотин-қизлар кенгашининг раиси. Жамоат иши ортиқча ташвиш, аммо у бунга ҳам вақт ва ҳафсала топади.

Тажриба ўқиш, ўрганиш, изланиш орқасидан вужудга келади. Дилором Отамуҳамедовани мактабда тажрибали ўқитувчи деб билишади. Зеро, бунга у ўз меҳнати орқасидан эришди.

Сураткаш Равиль АЛЬБЕКОВ.

● 3 март куни Наврўз умумхалқ байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича республика ташкилий қўмитасининг мажлиси бўлиб ўтди.

● Пойтахт — Тошкент шаҳрини қайта қуриш ва уни таъмирлашни мувофиқлаштириш ва бу борада назорат ўрнатиш бўйича республика комиссиясининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди.

● Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Ўзбекистон — Корея «ЎзДЭУбанк» қўшма банкига банк операцияларини ўтказиш учун лицензия берди.

JUMLADA JAHON

● Чеченистон ҳудудида Россия рублининг амалда қолиши шу кунларда имзоланиши мўлжалланаётган иккала мамлакат ўртасидаги шартноманинг асосий бандларидан бири бўлиб турибди.

● Инсонпарварлик ёрдами кўрсатувчи бир талай ташкилотлар толибларнинг афғон аёлларига ишлашни тақиқ этганлигига норозилик сифатида Кобулда аҳолига озиқ-овқат ва тиббий ёрдамни кескин камайтирди.

ОЛИМПИАДА ҚАНДАЙ ЎТАДИ?
3-бет

МУАЛЛИМ ҲАҚИДА ҚЎШИҚ
4-бет

Yangi alifboni o'rganamiz

ЯНГИ ИМЛОМИЗ: ВАЗИФА, МУАММО, ЕЧИМ

Янги ўзбек алифбосига ўтишдек оғир, машаққатли, масъулиятли, хайрли ишнинг асосий оғирлиги, шубҳасиз, халқ зиёлилари —муаллимлар, Республика Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари тизимидаги муассасалар мутахассислари, ноширлар зиммасига тушади.

Республика Таълим маркази жамоаси зиммасига мактабгача тарбия муассасалари, ўрта умумтаълим ва махсус таълим мактаблари, ҳунар билим юртлари, олий ва ўрта махсус педагогик таълим даргоҳлари учун, шунингдек; мустақил ўрганувчиларга мўлжалланган барча ўқув-методик адабиётларни (дарслик, дастур, қўлланма, кўрсатмали қуроллар ва ҳоказо) тайёрлаш ва ўз муддатида етказиб бериш вазифаси юклатилган.

Айни пайтгача лотин ёзувига асосланган янги ўзбек алифбосини жорий этиш бўйича бажарилган ишларни икки босқичда шарҳлаш мумкин. Биринчи давр — «Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қабул қилинганидан (1993) то мазкур Қонунга баъзи ўзгартишлар киритилиши ҳусусида Олий Мажлис қарори ва «Имло қоидалари» тасдиқлангунча ўтган муддат. Бу даврда Республика Таълим маркази томонидан янги ўзбек алифбосини халқ таълими муассасаларида жорий этишга оид тайёргарлик ишлари давом этди. Дастлаб А. Алиев, И. Абдуллаев, Ш. Раҳматуллаев, И. Қўчқортоев, С. Ризаев каби таниқли тилшунослар муаллифлигида 36 ва 60 соатлик дарс машғулотларини ўтказишга, шунингдек, курс тингловчиларига, мустақил ўрганувчиларга мўлжалланган дастурлар, И. Қўчқортоев, М. Тожибоевларнинг «Лотинча ўзбек алифбоси», С. Ризаевнинг «Қисқача имло ва талаффуз луғати», Озодахон Юсуф қизи, Суннатулла Абдуманноп ўғлининг «Алифбо. Ёзув дафтари», А. Рафиевнинг «Ёзув дафтари», Р. Жуманиёзов, А. Мирзаевларнинг «Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбоси», С. Ризаевнинг шу номдаги кўргазмали жадвал-плакатлари чоп этилди ва тарқатилди. Бундан ташқари, умумтаълим мактабларининг бошланғич синфлари учун мўлжалланган дастур ва дарс-

(Давоми 3-бетда).

Minnatdorchilik maktublari

МУШКУЛИМ ОСОН БЎЛДИ

Улкамиз мустақилликка эндигина эришган вақтлар эди. Истиқлол шарофати билан янги турдаги ўқув муассасалари очила бошланди. 1992 йил Самарқандда очилган ўзбек-турк лицейига ўқишга кирдим. 1996 йил бу даргоҳни яхши баҳолар билан битириб, Тошкент олий ўқув юртларининг бирига кириш имтиҳонига тайёргарлик кўра бошладим. Бу, албатта, ҳар бир ўсмирнинг орзуси эди. Худога шукрки, жаҳон иқтисодиёти ва димломатия институтига ўқишга қабул қилиндим. Киришга кирдиму, биринчи муаммога дуч келдим. Бу университетда ўқиш учун, ётоқхона учун маълум миқдорда пул тўлаш керак экан. Ҳозирги шароитда оиламизнинг бу пулни тўлашга қурби етмасди. Шу важдан ҳомий фирмалар излай бошладик. Бир неча фирмаларга бордик, бироқ ноумид қайтдик. Шундай бир қийин пайтда Самарқанд давлат Чет тиллар институти ректори Ю. Абдуллаев бизга Самарқанддаги «Камолот» — Ўзбекистон Республикаси ёшлар жамғармасининг бўлимига боришимизни тавсия қилди. Бордик. Бўлим раиси биз билан дилдан суҳбатлашгач, Тошкентдаги Марказий бошқармага йўллади. Тошкентга қайтиб келдик. «Камолот» — ёшлар жамғармасининг раиси Ҳ. Абдураимов билан учрашдик. Ниҳоят анчадан бери бир неча ҳафтадан буён ташвишлантириб келаётган муммо бир неча соат ичида ҳал бўлди-қўйди. Бизга «Камолот» ёрдам қўлини чўзди! Биз бундан ниҳоятда хурсанд бўлдик. Фурсатдан фойдаланиб шундай жамғарма ташкил этган раҳбарларимизга, қолаверса, «Камолот» жамғармасига ўз миннатдорчилигимни билдирмоқчиман.

Худоёр ОРТИҚОВ,
талаба.

ЎҚУВЧИЛАР АТТЕСТАЦИЯДАН ЎТИШАДИ

Яқинда Халқ таълими вазирлигининг «Ўқув йилини якунлаш ва 9—11-синфларда якуний аттестацияларни ўтказиш ҳақида»ги буйруғига асосан Ўзбекистон Республикасининг умумтаълим мактаблари ўқувчиларини синфдан синфга кўчириш ҳамда аттестациядан ўтказиш бўйича янги йўриқнома тасдиқланди.

Бунга сабаб нима? Ушбу саволимизга Халқ таълими вазирлиги ўрта умумтаълим бош бошқармаси бошлиғи Г. Алимова жавоб беради.

— Тўғрисини айтганда, шу кунга келиб янги турдаги мактабларнинг ташкил этилаётгани, таълимнинг янги давлат мезонлари асосида йўлга қўйилаётгани, имтиҳонларда илғор технологиядан фойдаланиш, умуман ҳамма-ҳаммаси биздан риоя қилиб келинган йўриқнома устида бир оз қайта ишлашни, янгича ёндашишни тақозо этди, десам хато бўлмайди. Биринчи галда бу 9 йиллик (тўлиқсиз ўрта) ва 11 йиллик (ўрта) мактаб курслари давомида ўқувчиларнинг асосий ўқув фанларини қанчалик ўзлаштирганлигини синашни ўз ичига олган «Якуний аттестация» атамасининг пайдо бўлишига сабаб бўлди. Аттестациянинг самарасини янада ошириш мақсадида эса, йўриқномага алоҳида «Битирувчиларнинг якуний аттестацияси» бўлими киритилганки, 11(12)-синф ўқувчилари фақатгина шу аттестация давомида қониқарли баҳо олган тақдирдагина мактабни битиришади.

Ўқувчиларни имтиҳонлардан озод этиш бўлимига аниқликлар киритилиб, бунинг учун қандай ҳужжатларни ва уларни қай тартибда тўлғазиш ҳақида батафсил айтилган.

Сўнгги йилларда мактабларда қўшимча машғулотлар ёзда ташкил этилаётганлиги ва бу давр мобайнида алоҳида дарслар ва консультациялар ташкил этиш имконияти борлиги боис йўриқномага «Ёзги топшириқлар ва қайта имтиҳонлар» бўлими киритилди.

Йўриқномада имтиҳон жадваллари тузиш, ўқувчиларнинг ёзма имтиҳон ишида уларнинг билимига қўйиладиган баҳолар меъёрларини аниқлаш, компьютер ёрдамида оғзаки имтиҳонлар ташкил этиш масаласига алоҳида талаблар қўйилган.

Мен асосий эътиборни яна шу нарсага жалб этишни истардимки, йўриқномада гувоҳнома (тўлиқсиз ўрта маълумот тўғрисидаги) ва аттестатларни (ўрта маълумот тўғрисидаги) тўлдириш тартиби ҳам алоҳида қайд этилган. Бунга кўра ҳеч қанақа бўяш ва тузатишлар киритиш мумкин эмас. Ёзув аниқ ва чиройли бўлиши шарт. Асосий жавобгарлик гувоҳнома ва аттестатга имзо чекаётган мактаб директори зиммасидадир. Ҳужжатларнинг ҳаққоний тартибда берилишини эса туман ва шаҳар халқ таълими бўлимлари назорат этадилар.

Биз йўриқномани тайёрлаш жараёнида ўтган йилги имтиҳон якунларини чуқур таҳлил этишга, жойлардан турли фикрлар йиғишга, шу жумладан, ўқувчиларни аттестациядан ўтказиш борасидаги халқаро тажрибаларга суяниб иш тутишга интилдик. Фурсатдан фойдаланиб, янги йўриқнома лойиҳасини ишлаб чиқиш ҳамда унинг муҳокамасидаги фаол ёрдамлари учун Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси, Ҳамза тумани халқ таълими бўлими ходимларига, Тошкент шаҳридаги бир қатор мактаб директорларига чуқур миннатдорчилик билдиришни истардик.

Имтиҳонлар бошлангунга қадар Халқ таълими вазирлиги ўрта умумтаълим бош бошқармаси томонидан бир қатор консультациялар, шу билан бирга «Маърифат», «Учитель Узбекистана» газеталари муштарийлари билан «Бевосита мулоқот»лар ташкил этиш ҳам режалаштирилган. Муддатлари ҳақида эса қўшимча хабар берамиз.

Мажмуа билан яқиндан танишиб чиққан ўқитувчилар ва бошқа маориф ходимларидан йўриқномага алоқадор бўлган турли фикрлар кутиб қоламиз.

Телефонларимиз: 39-43-28, 39-19-70, 39-40-20.

Bizning suhbat

МАЛАКА ЭҲТИЁЖИ

Малака ошириш нима? Бунга эҳтиёж нима билан боғлиқ?

Малака ошириш — маълум соҳага доир билимларнинг кенгайтирилиши.

Бунга эҳтиёж ҳаёт ва давр талаби билан боғлиқ.

Ўқитувчилар малакасини ошириш институтлари барча вилоятларда мавжуд. Ҳусусан, Тошкент шаҳрида ҳам. Пойтахтимизда 335 та умумтаълим мактаблари, 50 дан ортиқ янги турдаги ўқув муассасалари ва 496 та болалар боғча-яслисининг мавжудлиги шаҳар ўқитувчилари малакасини ошириш институтининг фаолият кўрсатишини тақозо этади.

Мухбиримиз мазкур институт директори Шомухтор ШОМАНСУРОВ билан суҳбатда бўлди. Мулоқот давомида саволлар кўп ва хилма-хил, жавоблар ҳам батафсил ва мукаммал бўлганини қуйидаги матнни ўқиб, ишонч ҳосил қилишингиз мумкин.

— Шомухтор ака, аввало институт ҳақида тўхталсангиз!

— Мазкур даргоҳ 1957 йилда ташкил этилган. Ҳозирги вақтда институтимизда 60 га яқин киши ишлаяпти. 100 дан зиёд илмий даражали олимлар биз билан ҳамкорлик қилишади. Усулхоналаримиз 20 та. Бунга қўшимча равишда маърифий-миллий қадриятлар бўлимини яқинда ташкил этдик. Кутубхонамиз ҳам бор. У 16 мингта яқин китоб фондига эга. Алоҳида ўқув зали ҳар куни очиқ.

— Усулхона бу кафедра деганими? Нима, бу ерда кафедра тизимидан воз кечилганми?

— Очиқ айтишим мумкин, кафедра тизими бизга маъқул эмас. Нега? Бу муҳит билан боғлиқ. Тошкент шаҳрида қанчадан қанча олий ва ўрта махсус ўқув юртлари бор. Ҳамма-ҳаммасида кафедра. Нега энди биз, яъни малака ошириш учун мўлжалланган институт ҳам кафедрабозлик қилишимиз керак. Маълумки, кафедрада илмий-назарий ишланмаларга қўл урилади, тадқиқ этилади ва бу ишлар фанга қандайдир янгилик сифатида ҳавола этилади. Малака ошириш институтларининг йўриғи эса тамоман бошқа. Биз назария билан амалиётнинг уйғунлигига эришишимиз керак. Кўпроқ илғор, ўрганишга, тат-

(Давоми 3-бетда).

MMM XABARLARI

МАЪНАВИЯТ — ҚАЛБИМ ҚУЁШИ

Шаҳрихон шаҳар ҳокимлиги ҳамда «Маърифат ва манавият» жамоатчилик маркази хайрли ишга қўл урди. Шаҳар ҳокими соврини учун «Маънавият — қалбим қуёши» номли эркин мавзуда ўқувчиларнинг иншо кўрик-танлови ўтказилди. Кўрик-танлов шаҳар марказлари ва лицей ўқувчилари иштирокида ўтказилиб, унда 8-ўрта мактабнинг 7-»Г» синф ўқувчиси Маҳбуба Қодирова ҳамда 2-лицейнинг 9-»А» синф ўқувчиси Муножот Қодировалар 1-ўринни олишди. 6-мактабнинг 10-»А» синф ўқувчиси Х. Мадалимова эса 2-ўринни эгаллади. 10-мактаб ўқувчиси Дилором Ҳасанова, 3-мактаб ўқувчиси Абдуқаюм Насриддиновлар 3-ўринни олишга сазовор бўлдилар. Фаол иштирок этган ўқувчиларга ҳам шаҳар ҳокимининг қимматбаҳо совғалари топширилди.

BURCHNI ANGLASH OSONMI...

Baxmal tumanida o'tkazilgan «Yoshlar va zamon» mavzusidagi kecha yoshlarni tarbiyalash, ularni xalq, Vatan oldidai vazifalarini anglab etish, millat qadrini ulug'lash, ota-onani hurmat qilish kabi insoniylik g'oyalari doirasida bo'lib o'tdi. Yig'ilqanlar yoshlarni barkamol insonlar bo'lib kamol topishqa chorladi. Tadbirda ma'naviyat va ma'rifat jamoatchilik markazi, tuman ichki ishlar bo'limi vakillari ishtirok etib, yoshlarni qiziqtirgan savollarga javob berdilar.

«ҲОРДИҚ»НИНГ ТОРТИҒИ

«Ҳордиқ» ҳаваскорлик драма театри студияси жамоаси ўқувчиларнинг кўнгилли ҳордиқ олишлари максадида «Бирлашган ўзар» асарини саҳналаштирди. Поп туманидаги ушбу театр студияси Тўда, Уйғур қишлоқ клубларида бўлиб, ўқувчи ва боғча болаларининг маданий дам олишлари учун ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар. Спектаклда бош ролни Инъомжон Носиралиев ижро этаяпти.

МАКТАБДА МАҚОМ КЕЧАСИ

Мақомлар бунчалар дилбар, бунчалар майин, бунча сержило. Қарши шаҳридаги энг йирик мактаблардан бири ҳисобланган 3-ўрта мактабда мақомчилар ансамбли тузилганига ҳали унча кўп бўлгани йўқ. Аммо ансамбль аллақачон ўз мухлисларини топиб улгурди.

Яқинда мактабдаги ана шу ансамбль қатнашчилари иштирокида мақомчилар кечаси ўтказилди. Ранг-баранг чиқишлардан меҳмонлар — маҳалла оқсоқоллари, ота-оналар ғоят мамнун бўлишди.

Кеча сўнггида ансамбль иштирокчиларига совғалар улашилди.

МУАЛЛИФЛАР:
Г. ЗОЙИТОВА,
F. JUMAYEVA.
Ш. ИСЛОМОВА, Б. МАҲМУДОВ.

Ўқувчиларни якуний аттестацияга қўйиш ва синфдан синфга кўчириш тартиблари бўйича ЙЎРИҚНОМА

«Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларида 1996/97 ўқув йилини якунлаш ва битирувчи синфларда ўқувчилар билими ва кўникмаларини аттестациядан ўтказиш тўғрисида»ги буйруқ имзоланди.

Биринчи навбатда буйруқ билан умумтаълим муассасалари ўқувчиларини синфдан синфга кўчириш, аттестация қилиш ва мактабни битириш тартиблари тўғрисидаги йўриқнома тасдиқланди. Янги таҳрирдаги бу ҳужжат ўқитувчилар, ўқувчилар, ота-оналарнинг таклиф-мулоҳазалари ҳисобга олинган ҳолда ишлаб чиқилди.

Буйруқда қайд этиладики, барча турдаги умумий таълим мактаблари, махсус мактаб-интернатларнинг 1—11—синфларида ўқув машғулотлари 24 майда, ҳунар таълими муассасаларида эса 30 июнда тўхтатилади.

Меҳнат таълими бўйича амалий машғулотлар ўқув режаси асосида ўтказилади. Чақириққача ёшларни тайёрлаш бўйича ўғил болаларнинг ўқув дала машғулотлари ўқув йили якунланиши олдидан 3 кун давомида шу фанга ажратилган дарс соатлари ҳисобига мактаб базасида ўтказилади.

Барча турдаги умумий таълим мактабларининг 5—8 ва 10 (11)-синфларида синфдан синфга кўчириш имтиҳонлари ўтказилмайди. Мазкур синфлар ўқувчиларини синфдан синфга кўчириш, уларнинг ярим йиллик ва йиллик баҳолари асосида амалга оширилади. Умумий таълим мактабларининг битирувчи синфларида 9, 11 (12-синфлар) ўқувчиларнинг билим ва кўникмалари оғзаки, ёзма имтиҳонлар ёки тест синовлари ўтказиш орқали аттестациядан ўтказилади.

Барча турдаги умумий таълим муассасалари, шу жумладан, кечки (сменали) мактаблар, катталар таълим марказлари ўқувчиларининг билимини якуний аттестациядан ўтказиш:

9-синфларда 26 майдан 7 июнгача;

11 (12)-синфларда 26 майдан 14 июнгача амалга оширилади.

Умумий таълим мактаблари, шу жумладан, янги турдаги мактаблар, мактаб-интернатлари, кечки (навбатли) умумий таълим мактаблари, катталар таълими марказлари битирувчилари билими ва кўникмаларини якуний аттестациядан ўтказиш қуйидаги муддатларда амалга оширилади:

а) Таянч мактабларни битирувчилар учун:

- математика - ёзма 30 май

- она тили ва адабиёт - ёзма (ижодий баён) 3 июнь

- Ўзбекистон тарихи — оғзаки

- ўзбек тили (ўқиш ўзбек тилида олиб борилмайдиган мактабларда) - оғзаки

- рус тили (ўқиш ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда) - оғзаки

- Жисмоний тарбия

б) Ўрта мактабни битирувчилар учун:

- Она тили ва адабиёти - ёзма (иншо) 31 май

- математика - ёзма 4 июнь

- физика - оғзаки

- кимё - оғзаки

- хорижий тиллар (инглиз, француз, немис) - оғзаки

- Ўзбек тили (ўқиш ўзбек тилида олиб борилмайдиган мактабларда)- оғзаки

- рус тили (ўқиш ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларда) - оғзаки

- Жисмоний тарбия

Жисмоний тарбиядан кундузги умумий таълим мактабларининг IV, IX, XI синф ўқувчилари имтиҳон топширадилар.

Лицей, гимназия, иқтидорли болалар ўқийдиган мактаб-интернатлар, айрим фанлар чуқурлаштириб ўргатиладиган мактаблар ёки синфлардан (V-XI синфлар), катталар таълим марказларида бир ёки икки махсус фандан қўшимча имтиҳон киритилди. Махсус фан бўйича имтиҳон материаллари ўқув муассасаси ўқитувчилари томонидан тузилиб, метод бирлашма муҳокамасидан ўтказилгач, директор томонидан тасдиқланади.

Умумтаълим мактабларининг 4-синфларида (таълимнинг 1-босқичи) ва битирувчи IX, XI синфларида жисмоний тарбиядан имтиҳонлар 1997 йил 12 майдан 22 майга қадар ўтказилади.

Махсус мактаблар, мактаб-интернатларнинг кўзи ожиз, заиф кўрувчи, кар, заиф эшитувчи, полиомиелит ва церебрал шол, нутқида нуқсони бўлган, ақлий ривожланиши кечиккан ўқувчилар учун ҳам умумий ўрта таълим мактабларида белгиланган муддатларда битириш имтиҳонлари ўтказилади. Бундай мактабларда жисмоний тарбиядан имтиҳонлар ўтказилмайди.

Кар, заиф эшитувчи болалар мактаб-интернатлари, катталар (кар болалар) таълими марказларида она тили ва адабиёти фанидан (баён), математика фанидан ёзма, кўзи ожиз, заиф кўрувчи ва полиомиелит билан касалланган болалар мактаб интернатларида имтиҳонлар умумий таълим мактаблар дастури бўйича ўтказилиб, мазкур мактабларнинг битириш имтиҳонлари материаллари ўқув муассасаси ўқитувчилари томонидан тузилиб, метод бирлашмада муҳокама қилингандан сўнг, директор томонидан тасдиқланади.

Ақли заиф болаларнинг махсус мактаблари, мактаб-интернатларида меҳнат таълими бўйича битириш имтиҳонлари ўтказилади. Имтиҳонларнинг ўтказилиш муддати мактаб педагогика кенгаши томонидан белгиланади.

Ҳунар таълими ўқув муассасаларида қуйидаги умумий таълим фанларидан амалдаги дастур асосида имтиҳонлар ўтказилади;

ИККИНЧИ КУРСЛАРДА:

- Математика - ёзма

- Физика - оғзаки

- Кимё - оғзаки

- Тарих - оғзаки

- Ўзбек тили (ўқиш ўзбек тилида олиб борилмайдиган курсларда) - оғзаки

УЧИНЧИ КУРСЛАРДА:

- Инсон ва жамият - оғзаки

- Она тили ва адабиёт — ёзма (иншо)

- Ўзбек тили (ўқиш ўзбек тилида олиб борилмайдиган курсларда) - оғзаки

- Рус тили (ўқиш ўзбек тилида ўқитиладиган курсларда) - оғзаки

- Жисмоний тарбия

Ҳунар таълимига оид махсус фанлар бўйича имтиҳонлар амалдаги ўқув режа ва дастурлар асосида ўтказилади. Тошкент ва Нукус шаҳарларида ҳамда вилоятлар марказларида компьютерлар билан таъминланган, қулай шарт-шароит ва имкониятга эга бўлган умумий таълим мактаблари XI синф ўқувчиларининг билим ва кўникмалари ЭҲМ ёрдамида тест-синовлари асосида (физика-химия, чет тили — рус тили (ўзбек мактабларида), чет тили — ўзбек тили (рус мактабларида)дан ўтказиладиган оғзаки имтиҳонлар) икки босқичда блок тизими тарзида аттестация қилиниши мумкин.

Ўқувчиларни касаллиги туфайли тиббиёт комиссияси хулосаси асосида битириш имтиҳонларидан озод қилиш ҳуқуқи «Умумтаълим мактаби ўқувчиларини касаллиги туфайли синфдан синфга кўчириш ва битириш имтиҳонларидан озод қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг 1995 йил 22 майдаги 99-сонли, Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 1995 йил 23 майдаги 230-сонли қўшма буйруғига ҳамда ушбу буйруқ билан тасдиқланган йўриқнома асосида амалга оширилади.

Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, барча вилоятлар халқ таълими бошқармалари ва Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси 1997 йил 1 апрелгача рус ва ўзбек тилларида чоп эттириладиган имтиҳон билетларини (рисола шаклида) ҳамда кўп вариантли дискетларни олиш учун (ҳисоб рақами ва банк коди кўрсатилиши керак) буюртмаларни Республика Таълим Маркази ҳисобхонасига жўнатиши лозим.

Битирувчи синфлар ўқувчилари билимини аттестация қилиш бўйича таълим муассасалари олиб борган ишлар, уларнинг таклиф ва мулоҳазалари тўпланиб, 10 июлга қадар Республика Таълим марказига юборилади ҳамда Таълим маркази ўз навбатида уларни умумлаштириб, Вазирлик Ҳайъати мажлиси муҳокамасига киритишни таъминлайди.

Марказий Осиё Республикалари ва Қозоғистон ҳудудларидаги таълим ўзбек тилида олиб бориладиган мактаблар битирувчи синфларини имтиҳон материаллари билан таъминлаш (Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг 1995 йил 17 июлдаги 142-буйруғига асосан) қуйидаги вилоят халқ таълими бошқармалари зиммасига юкланди:

Андижон вилояти (Қирғизистон Республикасига),

Тошкент вилояти (Қозоғистон Республикасига),

Самарқанд вилояти (Тожикистон Республикасига),

Хоразм вилояти (Туркманистон Республикасига).

Республика Таълим Маркази зиммасига қуйидаги вазифалар юкланди:

1997 йил 1 майгача Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча умумий таълим мактаблари, шунингдек, тожик, туркман, қозоқ, қирғиз тилларида ўқитиладиган мактаблар учун битириш имтиҳонлари материалларини тегишли республика Халқ таълими вазирликлари билан келишган ҳолда тайёрланади ва уларни кўп нусхада кўпайтириб, вилоятлар таълим муассасаларига етказиш;

жорий йилнинг 20 майигача Қорақалпоғистон Республикаси хаХлқ таълими вазирлиги, Тошкент шаҳар ва вилоятлар халқ таълими бошқармаларининг имтиҳонлар ЭҲМ ёрдамида ўтказиладиган мактаблари учун кўп вариантли дискетлар билан шартнома асосида таъминлаш, имтиҳонлар блок тизимида ўтказиладиган мактабларга ташкилий ва методик ёрдам кўрсатишни амалга ошириш.

1. ЎҚУВЧИЛАРНИ УМУМИЙ АТТЕСТАЦИЯГА ҚЎЙИШ ВА СИНФДАН СИНФГА КЎЧИРИШ ТАРТИБИ.

1. 1. Билими, малакаси ва кўникмалари умумий ўрта таълим мактабларининг ўқув дастурида белгиланган талабларга жавоб бера оладиган I-VIII, X синф ўқувчилари синфдан синфга кўчирилган, битириш имтиҳонларини муваффақиятли топширган IX, XI (XII) синф ўқувчилари эса, мактабни битирган ҳисобланадилар.

Ўқувчиларни синфдан синфга кўчириш ва битириш масалалари мактаб (педагогика) кенгаши қарори билан расмийлаштирилади.

1. 2. 1-синф ўқувчилари тиббий-педагогик комиссия хулосаси асосида ўқув муассасаси педагогика кенгаши қарори билан қайтадан ўқиш учун синфда қолдирилади. Бошқа ҳолларда 1-синф ўқувчилари синфда қолдирилмайдилар.

1. 3. Умумий таълим фанлари бўйича ўқувчиларнинг билими ва кўникмалари бўйича йиллик баҳолари уларнинг чорак, ярим йиллик баҳолари асосида ўқув машғулотлари тугашидан 3-5 кун олдин чиқарилади.

Умумтаълим муассасаларининг 10-синфларида меҳнат таълими бўйича йиллик баҳолар ўқувчиларнинг меҳнат практикаси тугагандан сўнг қўйилади.

1. 4. II-VIII ва X (XI) синфлардан кейинги босқич синфга барча ўқув предметларидан ижобий йиллик ва якуний баҳоларга эга бўлган ўқувчилар ўтказилади. Шу синфларнинг 1 ёки 2 фандан ўзлаштира олмаган ўқувчилари ўқув йили тугагандан сўнг 2 ҳафта ўтгач ёзма ёки оғзаки, ёхуд тест синовларидан ўтказилгач педагогик кенгаш қарори билан синфдан-синфга кўчириладилар.

— Уч ва ундан ортиқ предметлардан қониқарсиз баҳоланган ўқувчилар мактаб педагогика кенгаши қарорига асосан қайтадан ўқиш учун синфда қолдирилади.

Изоҳ: Ўқувчиларнинг соғлиги бўйича меҳнат ва жисмоний тарбия машғулотларидан озод этилишлари уларни синфдан синфга кўчириш ёки ва мактабни битиришларига таъсир кўрсатмайди.

1. 5. Айрим ўқувчиларни такроран синфда қолдирилганлиги ёки кейинги синфга кўчириш ва битиришни маълум муддатнинг кечиктирилганлиги ҳақидаги педагогика кенгашнинг қарори 3 кундан кеч бўлмаган муддатда ўқувчига ва унинг ота-оналарига ёзма равишда маълум қилинади.

Мактаб (педагогика) кенгаши ўқувчи ёзги топшириқларни бажармагани тақдирда уни синфда қолдириш ҳуқуқига эгадир.

1. 6. Фанларни ўзлаштирмаган ўқувчи саломатлиги тўғрисида нохуш тиббий хулосалар мавжуд бўлса, мактаб (педагогика) кенгашининг қарорига асосан, ота-онасининг розилиги билан ўқувчига тиббий педагогик комиссия йўлланмаси билан ўз ўқишини давом эттириб кета олиши мумкин бўлган махсус ўқув муассасасига йўлланма берилади.

1. 7. Барча фанлар бўйича ўқув дастурларни ўзлаштирган IX ва XI (XII) синф ўқувчилари якуний аттестацияга қўйиладилар.

1-2 предмет бўйича қониқарсиз йиллик баҳога эга бўлган IX, XI (XII) синф ўқувчиларини якуний аттестацияга қўйиш масаласини мактаб (педагогика) кенгаши ҳал қилади.

2. БИТИРУВЧИЛАРНИНГ ЯКУНИЙ АТТЕСТАЦИЯСИ.

2. 1. Барча турдаги умумий таълим муассасаларининг II ва III босқичлари ўқув дастурларини ўзлаштириш бўйича битирувчиларнинг билим ва кўникмаларини аниқлаш ёзма ёки оғзаки имтиҳонлар, тест синовлари шаклида амалга оширилади. IX, XI (XII) синфлар ўқувчиларининг якуний аттестациясида топширилиши мажбурий бўлган фанлар бўйича битириш имтиҳонлари рўйхати Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан белгиланади.

2. 2. Битирувчи IX, XI (XII) синфлар учун якуний аттестация материаллари (иншо мавзулари, математика бўйича топшириқлар, оғзаки имтиҳон билетлари, кўп вариантли тест-синов топшириқлари ёзилган дискетлар) Республика Таълим Маркази томонидан тайёрланади.

Билетларга иловалар умумий таълим муассасаларининг метод бирлашмалари томонидан тайёрланади ва мактаб директори тасдиқлайди. Имтиҳон билетларига иловалар тайёрлашда умумий таълим муассасаларига Давлат тест маркази томонидан чиқарилган «Ахборотнома»лардан фойдаланишга рухсат берилади.

2. 3. Умумий таълим муассасаларининг IX, XI (XII) синфлар битирувчилари якуний аттестациясини шу ўқув муассасаси (педагогика) кенгаши тасдиқлаган имтиҳон ҳайъати томонидан амалга оширилади.

2. 4. Фанлар бўйича имтиҳонларни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича барча жавобгарлик имтиҳон ҳайъати раиси, умумий таълим муассасасининг директори, у йўқ пайтларда унинг вазифасини бажарувчи шахс зиммасида бўлади. Имтиҳон олинаётган фандан шу синфга дарс берувчи (педагогика) имтиҳон ҳайъатининг раиси бўла олмайди.

2. 5. Ўқувчиларни чет элларда халқаро алмашиш йўли билан таълим олаётган битирувчиларнинг якуний аттестацияси ҳақидаги масала Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан кўриб чиқилади.

Бошқа йўналишлар бўйича чет элларда таълим олган ўқувчилар билимини якуний аттестация қилиш ушбу йўриқнома асосида умумий тартибда амалга оширилади.

2. 6. Имтиҳонлардан қониқарсиз баҳолар олган IX, XI (XII) синф ўқувчиларига охирги имтиҳондан кейин камида 2 ҳафта муддатдан сўнг қайта имтиҳон топшириш ҳуқуқи берилади.

— 3 ва ундан ортиқ предметдан «қониқарсиз» баҳо олган IX синф ўқувчилари қайтадан ўқиш учун синфда қолдирилади.

— XI (XII) синфларда барча ўқув фанларидан йиллик ва якуний баҳолари ижобий бўлган ўқувчилар ўрта мактабни битирган ҳисобланадилар.

2. 7. Ўқиганлиги ҳақида маълумотнома олган ўқувчилар 1 йилдан сўнг Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг «Экстернат тариқасида имтиҳонлар топшириш тўғрисида»ги йўриқнома асосида қайта битириш имтиҳонларини қайта топшириш ҳуқуқига эгадирлар.

2. 8. XI (XII) синф битирувчиларининг меҳнат (бошланғич касб) тайёргарлиги танлаган ихтисоси бўйича имтиҳон топшириш билан якунланади.

2. 9. Бу имтиҳонлар мактаб ишлаб чиқариш комбинати, катталар таълим маркази маъмурияти ҳамда таянч корхоналар билан келишилган муддатларда, лекин умумий таълим фанлари бўйича битириш имтиҳонлари бошланишидан камида 2 ҳафта олдин ўтказилади. Касб ихтисоси бўйича имтиҳонлар таркиби корхона, ташкилот (база ташкилоти) ва ишлаб чиқариш корхоналари раҳбарларининг буйруғи билан тайинланган имтиҳон ҳайъати томонидан қабул қилинади.

3. ЁЗГИ ТОПШИРИҚЛАР ВА ТАКРОРИЙ ИМТИҲОНЛАР.

3. 1. Барча турдаги умумий таълим мактаблари томонидан синфдан синфга кўчиши маълум муддатга қолдирилган ўқувчиларга ёзги ўқув топшириқлари берилади.

Ёзги ўқув топшириқлари фанлар бўйича амалдаги дастур асосида умумий таълим мактаблари томонидан тузилади.

3. 2. Ёзги топшириқлар олган ўқувчиларга амалий ёрдам сифатида гуруҳ ёки якка тарзда машғулотлар уюштирилади. Бундай машғулотлар жадвали мактаб директори томонидан тасдиқланади.

3. 3. Ёзги топшириқлар олган ўқувчилар ва уларнинг ота-оналарига ўтказиладиган такрорий имтиҳонлар жадвали ёзги таътилга чиқишдан 3 кун олдин эълон қилинади.

3. 4. Такрорий битириш имтиҳонларини ўтказиш муддатини туман (шаҳар) халқ таълими бўлимлари билан келишилган ҳолда мактаб педагогика кенгаши томонидан белгиланади.

3. 5. Такрорий имтиҳонни муваффақиятли топширган ўқувчилар мактаб педагогика кенгаши қарори билан синфдан синфга кўчирилади.

4. ЎҚУВЧИЛАРНИ БИТИРИШ ИМТИҲОНЛАРИДАН ОЗОД ЭТИШ.

4. 1. Алоҳида ҳолатларда фанларни ижобий ўзлаштираётган ўқувчилар («Аъло даражадаги таянч маълумот тўғрисидаги гувоҳнома», «Аъло даражали ўрта маълумот тўғрисидаги шаҳодатнома»ни олиш учун даъвогарлик қилаётган ўқувчилар бундан мустасно) якуний аттестациялардан (битириш имтиҳонларидан) таянч маълумот бўйича туман, шаҳар халқ таълими бўлимлари, ўрта маълумот бўйича эса вилоят халқ таълими бошқармаларининг буйруқлари асосида, қуйидаги ҳолатларда

а) Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш ва Халқ таълими вазирликлари томонидан тасдиқланган касалликлар рўйхатига асосан соғлиги бўйича;

б) Халқаро олимпиадаларда, спорт мусобақаларида ва ўқувчиларнинг мусиқа танловларида иштироки муносабати билан;

в) Болаликдан ногиронлар озод этиладилар.

Болаликдан ногирон болалар тиббий муассасаларда даволанаётган бўлсалар, даволаниш муассасаларидан берилган баҳоларга асосланган ҳолда шаҳодатнома ва гувоҳномаларни доимий ўқиган мактабларидан оладилар.

4. 2. Ўқувчилар, яшаш жойининг ўзгариши (Республикадан ташқарига чиқиш) муносабати билан шу ҳолатни тасдиқловчи расмий ҳужжатларга асосан битириш имтиҳонларини муддатидан илгари топшириши мумкин.

4. 3. Ўқувчи йиллик ижобий баҳоларга эга бўлиб, соғлиги туфайли битирув имтиҳонларидан озод этилган ҳолларда таълимни бошқарув муассасаси қуйидаги ҳужжатларга асосланган ҳолда буйруқ қабул қилади.

а) Ўқув муассасаси жойлашган ҳудуддаги даволаниш муассасаси тиббий-назорат комиссияси (ВКК) нинг, мактаб шифокори, қишлоқ жойларда эса туман Бош педиатри билан келишган ҳолдаги тиббий хулосалари;

б) Мактаб педагогика кенгашинининг қарори ва расмий хати;

в) Ўзлаштириш табели.

Ушбу банднинг «б» ва «в» бандларида кўрсатилган ҳужжатлар директор имзоси ва мактаб муҳри билан тасдиқланади.

4. 4. Якуний аттестациялар даврида касал бўлган ва имтиҳонлар тугашигача тузалиб чиққан ўқувчилар педагогика кенгаши қарорига кўра қолдирилган имтиҳонларни топширадилар. Имтиҳонларнинг бир қисми такрорий имтиҳонлар топшириш даврида ўтказилиши ҳам мумкин.

5. БИТИРИШ ИМТИҲОНЛАРИНИ ЎТКАЗИШ ТАРТИБИ.

5. 1. Битирувчи синфларда имтиҳонларни ўтказиш вақти Халқ таълими вазирлигининг буйруғида кўрсатилган муддатларда ўтказилади.

5. 2. Имтиҳонлар мактаб директори томонидан тасдиқланган жадвал асосида ўтказилади. Жадвал ўқувчилар ва ўқитувчилар атрофлича танишиб олишлари учун имтиҳонлар бошланишидан камида 10 кун олдин осиб қўйилади.

Имтиҳонлар жадвалини тузишда қуйидагиларга эътибор берилади:

— бир синфда бир кунда бирдан ортиқ имтиҳон ўтказилмайди;

— ўқув предметлари бўйича ўтказиладиган имтиҳонлар оралиғи 2 кундан кам бўлмаслиги керак;

— бир предметдан ёзма ва оғзаки имтиҳон киритилган бўлса, аввал ёзма имтиҳонлар ўтказилади.

5. 3. Имтиҳонларда ўқувчилар билими, малакаси ва кўникмаларига қўйилган талаблар ҳам бир предметнинг амалдаги ўқув дастури асосида белгиланади.

5. 4. Умумий таълим мактабларининг IX синфларида она тилидан баёнлар ёзишга 3 астрономик соат, математика ёзма имтиҳонига 3 астрономик соат ажратилади. XI (XII) синфларда иншо учун 6, математикадан ёзма иш учун 4 астрономик соат ажратилади. Тест-синов топшириқларини бажариш учун 2 астрономик соат ажратилади.

5. 5. Ёзма имтиҳонлар учун энг ёруғ ва кенг хоналар ажратилади. Ёзма имтиҳонларда IX, XI (XII) синф ўқувчилари партaларга (стол) биттадан жойлаштириладилар.

Битирувчи XI (XII) синфларнинг ёзма (иншо) имтиҳонларида ўқувчиларга имтиҳон ҳайъатининг розилиги билан ўз иншоларига киритиладиган парчаларни, айрим матнларни аниқлаб олишлари учун бадиий адабиётлардан фойдаланишларига рухсат этилади. Лекин мавзу мазмунини таҳлил этувчи манбалардан фойдаланишга рухсат этилмайди. Бошқа фанлардан ўтказиладиган имтиҳонлар пайтида ўқувчилар харита, глобус, турли жадваллар, чизмалар, муляж, гербарийлар, микропрепаратлар, лаборатория асбоб-ускуналардан ва бошқа воситалардан фойдаланишларига рухсат берилади.

Ўқувчиларга ёзма имтиҳонлар ва оғзаки жавобларни тайёрлашлари учун мактаб тамғаси туширилган алоҳида варақалар берилади.

5. 6. Ёзма ишни бажариб бўлган ўқувчи ўз ишининг хомаки нусхаси билан бирга имтиҳон ҳайъатига топширади. Белгиланган вақтда ёзма ишни туғаллай олмаган ўқувчилар уни тугалланмаган ҳолда топширадилар.

5 7. Ёзма ишларни бажариш чоғида ўқувчилар 5-10 минутча синфдан ташқари чиқишлари мумкин. Бундай ҳолларда ўқувчи ёзма ишларини имтиҳон ҳайъатига топширади. Имтиҳон ҳайъати эса ёзма ишга ўқувчининг қанча муддат синфдан ташқарида бўлган вақтини белгилаб қўяди.

5. 8. Имтиҳон тугагандан сўнг ёзма ишлар имтиҳон ҳайъати томонидан мактабдан чиқмаган ҳолда текширилади. Текшириб улгурилмаган ёзма ишлар сақлаш учун мактаб директорига топширилади. Иншолар, баёнларда йўл қўйилган хатолар сони амалдаги тартибда алоҳида қайд этилади. Иншолар, баёнлар, математика бўйича ёзма ишлар «2» ва «5» билан баҳоланган ўқувчилар ёзма ишларига қисқача тақриз ёзилади.

5. 9. IX, XI (XII) синфларда иншолар, баёнлар бўйича ёзма ишларга 2 та баҳо қўйилади.

5. 10. Ўрта мактабни имтиёзли шаҳодатнома билан битиришга даъвогарлик қилаётган ўқувчиларнинг ёзма ишларини имтиҳон ҳайъати аъзолари томонидан имтиҳон якунлангандан кейин бир кун давомида текширилади.

5. 11. Барча турдаги умумтаълим мактабларида имтиҳонлар эрталаб соат 8.30 дан бошланади. Мактабда битирувчи синфлар сони кўп бўлган тақдирда имтиҳонларни икки босқичда (смена) ўтказишга рухсат берилади.

5. 12. «Алгебра ва анализ асослари» предметидан имтиҳонларда вариантларни аниқлаш ва топшириқ тартиб рақамини белгилаш, шунингдек, адабиётдан ўтказиладиган иншо мавзуларини танлаш, имтиҳон бошланишидан олдин, барчанинг иштирокида иншолар мавзуси солинган конвертни танлаб олиш йўли билан амалга оширилади. Имтиҳонларда ёзиладиган баён матнларни туман (шаҳар) халқ таълими бўлимлари томонидан юборилган бўлса, конвертлар имтиҳон комиссияси раиси томонидан ҳаъйат аъзолари иштирокида имтиҳон бошланишидан 30 минут олдин очилади. Иншолар, баёнлар мавзуси, шунингдек, математика бўйича масала ва мисоллар синф доскасига аниқ тушунарли ҳолда ёзиб қўйилади.

5. 13. Оғзаки имтиҳонларни топширишда ўқувчиларнинг сони 20 дан ортиб кетган тақдирда имтиҳонлар 2 гуруҳда кетма-кет бир кунда ўтказилиши мумкин.

5. 14. Имтиҳонларга тайёрланиш учун ўқувчиларга 15-20 дақиқа ажратилади.

Имтиҳон ҳайъати аъзолари, имтиҳон топширувчи ўқувчининг билет бўйича жавобларини диққат билан бўлмасдан тинглайдилар. Ўқувчига билетда қўйилган топшириқлар доирасида қўшимча саволлар бериш мумкин. Агар ўқувчи билет саволига жавоб бера олмаса, имтиҳон ҳайъати томонидан унга иккинчи марта билет олишга рухсат берилади.

5. 15. Имтиҳон топширувчи ўқувчи томонидан оғзаки ёки ёзма имтиҳонларни топшириш жараёнида белгиланган тартибни бузган тақдирда имтиҳон ҳайъати томонидан у имтиҳонларни давом эттириш ҳуқуқидан маҳрум қилиниши мумкин, бу ҳақда имтиҳон баённомасига ёзиб қўйилади.

5. 16. Ҳар бир предмет бўйича оғзаки ва ёзма имтиҳонлар ўтказилгач, имтиҳон ҳайъати барча ўқувчиларга имтиҳон ва якуний баҳоларни қўядилар ва уларни имтиҳон баённомасига киритадилар. Имтиҳон баённомаси шу предмет бўйича имтиҳон ҳайъати аъзолари томонидан имзоланади.

5. 17. Ўқувчиларни ёзма ёки оғзаки имтиҳонлар бўйича баҳолаш жараёнида имтиҳон ҳайъати аъзолари ўртасида келишмовчилик вужудга келган тақдирда бу масала ҳайъат аъзолари ўртасида овозга қўйиш асосида ҳал этилади. Бундай ҳолларда имтиҳон ҳайъати аъзоларининг алоҳида фикрлари имтиҳон баённомасига киритилади.

5. 18. Ўқувчиларга якуний баҳо қўйишда қуйидагиларга амал қилинади:

а) якуний баҳо ўқувчининг чоракларда олган баҳоларини ҳисобга олган ҳолда йиллик ва имтиҳонда олган баҳоларига асосан белгиланади;

б) ўқувчи имтиҳонлардан «қониқарсиз» баҳоланган тақдирда унга ижобий якуний баҳо қўйилмайди.

XI (XII) синфда ёзилган иншо учун иккита баҳо қўйилади:

— биринчиси (суратда) адабиётдан мавзу мазмуни учун;

— иккинчиси (махражда) она тилидан саводхонлиги учун;

Битирувчи XI синфда адабиёт фани бўйича якуний баҳо X, XI (XII) синфлардаги йиллик баҳолар асосида чиқарилади.

Ўқув машғулотлари олиб бориладиган тиббий муассасаларда даволанаётган битирувчи синф ўқувчиларига баҳо қўйишда шифохона қошида ташкил этилган умумий таълим муассасаси томонидан қўйилган баҳолар инобатга олинади.

5. 19. Ўқувчиларнинг оғзаки имтиҳонларда олган баҳолари, шу синфда имтиҳонлар якунланиши биланоқ уларга маълум қилинади. Ёзма ишларнинг баҳолари эса шу фан бўйича оғзаки имтиҳонлар ўтказилгунга қадар эълон қилинади.

Ёзма иш натижаларидан, (шунингдек, тест-синовлари компьютерларда олинганда техника носозлигидан) норози бўлган битирувчи синф ўқувчилари имтиҳон баҳолари эълон қилинган кундан эътиборан уч кун муддат ичида туман (шаҳар) халқ таълими бўлимлари қошида ташкил этилган холис комиссияга мурожаат қилиш ҳуқуқига эгадирлар.

5. 20. Тест синовлари асосида олинадиган битириш имтиҳонлари икки астрономик соатга мўлжалланиб, 50 тагача бўлган топшириқни ўз ичига олмоғи лозим.

5. 21. Имтиҳон тест-синов топшириқлари асосида компьютерда ўтказиладиган мактабларда имтиҳонлардан 15 кун аввал 10 кишилик гуруҳга мўлжаллаб компьютер синфи (хонаси) тайёрлаб қўйилади.

5. 22. Имтиҳон ўтказилиши олдидан техника учун жавобгар муҳандис ва имтиҳонга масъул киши ўқувчилар олдида компьютерга топшириқларнинг янги вариантини жойлаштиради, сўнгра имтиҳон учун берилган вақт, унинг қачон тугаши, риоя қилиниши лозим бўлган тартиб қоидалари қисқача эслатилади ва белгиланган дақиқада синов бошланганлиги эълон қилинади.

5. 23. Тест-синов топшириқлари ва уларнинг жавобларини баҳолаш мезони ҳар бир топшириқ учун ажратилган вақт компьютер хотирасига жойлаштирилади. Тест топшириқларининг ҳар бир саволини бажариш учун 1,5 дақиқа вақт ажратилади.

Компьютерда кўрсатилган натижа ўқувчига ўша заҳоти маълум қилинади ва бу баҳо ўқувчининг имтиҳон варақасига қайд этилади. Камида икки кишидан иборат имтиҳон олувчиларнинг имзоси қўйилади.

6. ТАЯНЧ ВА ЎРТА МАЪЛУМОТ ҲАҚИДАГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ ВА ТОПШИРИШ.

6. 1. Мактаб (педагогика) кенгашлари қарорига асосан, (II босқич) мактабни тугатган ўқувчиларга таянч маълумот ҳақидаги гувоҳнома , ўрта (III босқич) мактабни тугатганларга ўрта маълумот ҳақида шаҳодатнома берилади. Ўқувчилар таянч ва ўрта маълумот ҳақидаги гувоҳнома ва шаҳодатномаларни қайси мактабда ўқиган бўлсалар ўша мактабдан оладилар. Агар битирувчи синф ўқувчиси ўқув машғулотлари ташкил қилинган даволаниш муассасалари (шифохона, санаторийлар)да даволанаётган бўлса, шу жойдаги баҳоларга асосланган ҳолда шаҳодатномани доимий ўқиган мактабдан олади.

6. 2. Таянч маълумот ҳақидаги гувоҳномага ўқувчининг VIII-IX синфларни ўқув режаларида кўрсатилган барча фанлар бўйича ҳамда хулқи учун баҳолар қўйилади.

Ўрта маълумот ҳақидаги шаҳодатномага ўқувчининг хулқи ва X-XI (XII) синфларнинг ўқув режасига киритилган барча фанлардан ўзлаштириши бўйича олган табелдаги якуний баҳолари қўйилади.

6. 3. Ҳар бир фан бўйича баҳо гувоҳнома ва шаҳодатномаларга (ўзлаштириш бўйича якуний баҳолар табели) рақам билан қавс ичида сўз билан «5» (аъло), «4» (яхши), «3» (қониқарли), синов (зачёт) тизими қабул қилинган айрим фанлар бўйича эса «синовдан ўтди» ёки «синовдан ўтмади» деб тўлдирилади. Ўқувчининг хулқи намунали «яхши», «қониқарли», «қониқарсиз» деб белгиланади.

6. 4. Ўқувчилар ўзларига тааллуқли бўлмаган сабабларга кўра айрим фанлардан баҳоланмаган бўлсалар, таянч маълумот ҳақидаги гувоҳнома ҳамда ўрта маълумот ҳақидаги шаҳодатноманинг фанлар бўлимига «ўрганилмаган», соғлиги туфайли жисмоний тарбия, меҳнат таълими машғулотларидан озод қилинган ўқувчиларнинг таянч ва ўрта маълумот ҳақидаги ҳужжатларига «озод этилган» деб ёзиб қўйилади.

6. 5. Факультатив курсларни ўрганган битирувчи синф ўқувчиларининг гувоҳнома ва шаҳодатномаларнинг, якуний баҳолар табелига қайси факультатив курсини ўқиганлиги ёзиб қўйилади, аммо баҳо қўйилмайди.

6. 6. Имтиҳонлардан озод этилган битирувчи синф ўқувчиларига табели асосида йиллик баҳолар қўйилган, гувоҳнома ва шаҳодатномалар берилади.

6. 7. Ўғил болалар учун чақириққача ёшларни тайёрлаш таълими бўйича шаҳодатномага қўйиладиган якуний баҳолар X ва XI (XII) синфлардаги йиллик ҳамда назорат машғулотлардан олган баҳолар асосида қўйилади.

Фуқаро мудофааси ва тиббий-санитария билим асослари курси бўйича қиз болаларга кундалик баҳолар асосида йиллик баҳо қўйилади, лекин шаҳодатномаларга якуний баҳо қўйилмайди.

6. 8. Маълум касбни эгаллаган ва мутахассислиги бўйича имтихонларни ижобий топширган битирувчи XI синф ўқувчиларининг шаҳодатномаларига эгаллаган касби (разряд, класс, тоифа) расмийлаштирилади.

6. 9. Катталар таълим марказларида маълум касбни эгаллаган ва мутахассислиги бўйича имтиҳонларни ижобий топширган битирувчиларга эгаллаган касби бўйича (разряд, класс, тоифа) белгиланган тартибда гувоҳнома берилади.

6. 10. Кундузги мактаб қошида уларнинг таркибида ташкил этилган кечки мактабларнинг синфлари ёки гуруҳлари ва катталар таълим маркази битирувчиларининг маълумоти ҳақидаги ҳужжатларида «Кечки (сиртқи) синф (гуруҳ)да ўқийди» деб ёзилади.

6. 11. Таянч маълумот ҳақидаги гувоҳнома ва ўрта маълумот ҳақидаги шаҳодатномани фақат қора туш билан чиройли, аниқ қилиб қўл билан тўлдирилади, ҳужжат мактаб директори томонидан имзоланади. Мактаб муҳри ҳужжатга аниқ ва ўқилиши осон бўладиган ҳолатда туширилиши керак. Битирув ҳужжатларини тўлдиришга, ёки ўчирилиш ёки ўчириб қайта тўғрилашга, бирор графанинг тўлдирилмай қолишига йўл қўйилмайди.

Маълумот ҳақидаги ҳужжатларга битирувчи IX-XI (XII) синф ўқувчисининг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили, ойи, паспортига ёки туғилганлик ҳақидаги гувоҳномасига қатъий риоя қилинган ҳолда тўлиқ ёзилади. Маълумот бўйича ҳужжат бераётган мактабнинг тартиб сони, номи, қайси муассасага қарашлилиги тўлиқ кўрсатилади.

6. 12. Ўрта маълумот тўғрисидаги шаҳодатномалар ўрта маълумот ҳақидаги аттестатларни бериш ва ҳисобга олиш дафтарига, таянч таълимни битирганлик ҳақидаги ҳужжатларни таянч таълим тўғрисидаги гувоҳномаларни бериш ва ҳисобга олиш дафтарига қайд қилинади.

6. 13. Республикада бошқа вазирлик ва идоралар тасарруфида бўлган умумтаълим мактабларидан ўқувчиларга таянч таълим бўйича гувоҳнома, ўрта маълумот ҳақидаги шаҳодатномаларни бериш Республика Халқ таълими вазирлиги томонидан тасдиқланган йўриқнома асосида амалга оширилади.

6.14. «Таянч таълим тўғрисидаги гувоҳнома»лар, «Ўрта маълумот тўғрисидаги шаҳодатнома»лар IX, XI, (XII) синфларнинг битирувчиларига мактабда тантанали вазиятда топширилади.

6. 15. Гувоҳнома ва шаҳодатномаларнинг берилиши қанчалик тўғри ташкил этилганлигини назорат қилиш вилоятлар, туман (шаҳар) халқ таълими бўлимлари ва бошқармаларнинг зиммасидадир.

7. АЪЛОЧИ ЎҚУВЧИЛАРНИ МУКОФОТЛАШ.

7. 1. Барча фанлардан йиллик якуний баҳолари «5», хулқи «намунали» бўлган, синфдан синфга кўчирилувчи ўқувчилар мактабнинг «Мақтов ёрлиғи» билан тақдирланадилар.

7. 2. Барча фанлардан йиллик ва якуний баҳолари «5» бўлган, хулқи «намунали» битирувчи тўққизинчи синф ўқувчиларига «Таянч маълумот ҳақидаги аъло даражали гувоҳнома» берилади.

7. 3. Барча турдаги мактабларнинг X -XI (XII) синфларида ўқиш давомида ҳамма фанлардан йиллик баҳолари «5» бўлган, якуний аттестациялар давомида қўйилган ҳамма битириш имтиҳонларини «5» баҳога топширган, хулқи «намунали» бўлган ўқувчиларига «Аъло даражали ўрта маълумот тўғрисидаги шаҳодатнома» берилади.

7. 4. Битириш имтиҳонларида озод этилган IX, XI (XII) синф битирувчиларига аъло даражали гувоҳнома ва шаҳодатнома берилмайди.

Изоҳ: синфларнинг тартиб рақами кўрсатилганда қавс ичида «(XII)» шаклида белгиланган рақам катталар таълим марказлари, кечки (сиртқи) мактабларнинг синфлари ва гуруҳларига тааллуқлидир.

ЯНГИ ИМЛОМИЗ: ВАЗИФА, МУАММО, ЕЧИМ

(Боши 1-бетда).

ликлар, қўлланмаларни ҳам янги алифбода нашрга тайёрлаш ишлари амалга оширилди.

Қайд этиш керакки, юқорида биз таъкидлаган дастур ва қўлланмалар янги алифбога қадам қўйилаётган илк даврда муҳим аҳамиятга эга бўлди. Айни пайтда ҳам улардан танқидий фойдаланиб келинмоқда. Бироқ улар янги алифбога ўзгартишлар киритилиши муносабати билан, ўз-ўзидан равшанки, маълум даражада илмий-назарий ва амалий аҳамиятини йўқотди. Бундан ташқари, айни пайтда 31 та ҳарф ва битта тутуқ белгисидан иборат алифбони тарғиб ва ташвиқ этадиган, илгари, яъни 1993-94 йилларда чоп этилган, бугунги кунда маънан эскириб қолган айрим дастур, қўлланма ва кўрсатмали плакатлар ҳамон китоб дўконлари ёки савдо расталарида сотилаётганига дуч келиш мумкинки, бу ҳолни кечириб бўлмайди. Уларда бир талай нуқсонлар мавжудки, ўрганувчилар бундан чалғишади.

Иккинчи давр — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1995 йил 6 майдаги «Ўзбекистон Республикасининг лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида»ги Қонунига ўзгартишлар киритиш ҳақидаги қарори ва Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 24 августдаги 339-сон Қарори билан янги алифбо «Имло қоидалари» тасдиқланишидан айни пайтгача бўлган муддатни қамраб олади.

Тарихан жуда қисқа муддат ичида Республика Халқ таълими вазирлиги тизимидаги таълим-тарбия муассасаларида янги алифбо ва имлони жорий этишнинг аниқ жорий ва истиқбол режалари ишлаб чиқилди. Бу соҳада бажарилиши лозим бўлган энг муҳим вазифалар белгилаб олинди. Бошланғич таълимнинг 1-синфлари учун бир қатор дарслик ва қўлланмалар тайёрланди, чоп этилди. Умумтаълим мактабларининг 1-синфлари жорий ўқув йилида янги имло ва алифбода ўқув режасидаги барча предметлар бўйича янги дарслик ва қўлланмалар асосида таҳсил кўряптилар. Буларга Т. Ғаффорова ва бошқаларнинг «Алифбе» («Савод»), «Она тили», О. Шарафутдинов ва бошқаларнинг «Алифбе» («Шодлик»), Қ. Абдуллаева ва бошқаларнинг «Она тили», Н. Бикбаева ва бошқаларнинг «Математика», Қ. Абдуллаева ва бошқаларнинг «1,2 ёзув дафтари», Т. Ғаффорова ва бошқаларнинг «1,2 ёзув дафтари», Б. Маъқулова ва бошқаларнинг «Китобим — офтобим» (синфдан ташқари ўқиш учун), А. Г. Григорянцнинг «Атрофимиздаги олам», Н. Бикбаева ва бошқаларнинг «Математика дафтари» (1,2-синфлар), Х. Эгамов ва бошқаларнинг «Ўзингиз бўянг ва бажаринг» сингари дарслик ва қўлланмаларини киритиш мумкин.

1997-98 ўқув йилидан эътиборан умумтаълим мактабларининг 2 ва 3-синфлари янги алифбо ва имлога ўтишлари муносабати билан бу синфлар ўқув режаларидан ўрин олган предметлар бўйича 20 га яқин дарслик ва қўлланма «Ўқитувчи» нашриёти ва «Шарқ» нашриёт-матбаа концернида чоп қилиш учун топширилган. Кейинги ўқув йилида 3-синф ўқувчилари янги алифбода таълим олишга ўтар эканлар, бунга тайёргарлик ҳозирдан 2-синф факультатив машғулотларида янги «Алифбе»лардан фойдаланишлари мақсадга мувофиқдир.

Шу йилнинг июлига қадар 4 ва 5-синфларнинг дастур, дарслик ва қўлланмалари янги алифбода нашрга тайёрланяпти. Умуман, бошланғич синфларда янги ўзбек алифбосини жорий этишда қўлга киритилаётган ютуқлар оз эмас. Бироқ муаммолар ҳам кўп. Жумладан, эндиги вазифа бошланғич синфларнинг ўқувчилари учун янги алифбода жуда кўп, ранг-баранг мавзудаги, ўқувчилар ёши, иқтидори ва қобилиятларига мос адабий, бадиий асарлар, турли мажмуа ва тўпламларни нашрга тезкорлик билан тайёрлаш ва етказиш зарур.

Давлат дастурига асосан янги алифбони жорий этиш кўлами кенгайиб боради. Жумладан, мазкур ўқув йилидан бошлаб олий ва ўрта махсус педагогика билим юртларининг битирувчи курслари, кейинги ўқув йилидан эътиборан ҳунар билим юртларидаги қатор мутахассисликлар, махсус таълим муассасалари учун ўқув-методик адабиётларни босқичма-босқич режали суратда тайёрлаш ва чоп этиш назарда тутилмоқда. Ҳунар таълими тизимида ўқувчилар 250 дан зиёд мутахассисликлар бўйича таҳсил кўришлари ҳисобга олинса, улар учун қанча дастур, дарслик ва қўлланмалар тайёрланиши лозимлиги инобатга олинса, олдинда қанчалик улкан ишлар турганлигини англаш қийин эмас.

Бу муҳим ва масъулиятли тадбир фақат таълим ўзбек тилида олиб бориладиган муассасаларгагина тегишли бўлмай, балки ўқитиш рус, қозоқ, қирғиз, тожик, туркман ва қорақалпоқ тилларида олиб бориладиган ўқув даргоҳлари режаларидаги «Ўзбек тили ва адабиёти» предметига ҳам алоқадордир. Келаси ўқув йилидан эътиборан бу хилдаги мактабларнинг 2-синфларидаги ўзбек тили ва адабиётидан дарс машғулотларини янги имлода олиб бориш режалаштирилган. Таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар учун мазкур предмет бўйича дарслик ва қўлланмаларни кечиктирмай тайёрлаш ва етказиб бериш галдаги энг муҳим вазифалардан биридир. Шунингдек, олий ва ўрта махсус педагогика ўқув даргоҳларидаги мутахассисликлар бўйича янги ўзбек алифбосида ўқув-методик адабиётларни нашрга тайёрлаш ишларини тезлаштириш талаб этилмоқда.

Умуман, Президентимиз имзо чеккан Қонунни, ҳукуматимиз тасдиқлаган давлат дастурида белгиланган муҳим ва масъулиятли вазифаларни адо этиш сари қутлуғ қадамлар қўйилмоқда. Халқимиз тарихида маданий инқилобга тенг бу ишни белгиланган муддатларда тўла ва ёруғ юз билан адо этишнинг барча муваффақиятлари, азиз муаллимлар, сизу бизнинг биргаликдаги саъй-ҳаракатларимизга бевосита боғлиқ эканлигини унутмаслигимиз керак.

Б. ҚУРБОНБОЕВ,
Республика Таълим маркази янги ўзбек алифбоси бўлимининг бошлиғи, филология фанлари номзоди, доцент.

Ҳамза туманидаги Абдулла Қодирий номидаги 198-ўрта мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Шарифа Мусахонова болаларга меҳр қўйган мураббийлардан саналади. Шу боисдан жонкуяр муаллима ҳар бир дарсни қизиқарли ва мазмунли қилиб ўтишга ҳаракат қилади.

СУРАТДА: Ш. Мусахонова ўқувчиларга навбатдаги машғулотни тушунтираётган он акс эттирилган.

Даврон АҲМАД олган сурат.

МАЛАКА ЭҲТИЁЖИ

(Боши 1-бетда).

биқ этишга арзийдиган иш тажрибаларини ўрганиш учун кафедра тизимидан кўра усулхона тизимини жорий этиш мақсадга мувофиқ бўлиб туюлади. Бунинг нимаси ёмон? Лекин бизнинг хоҳиш-иродамизга қарши ўлароқ, юқоридан кафедра тизимига ўтасизлар, деган кўрсатмалар ҳам бўлиб турибди...

— Ўқитувчиларнинг, тарбиячи-мураббийларнинг малака оширишлар қандай ҳолларда шарт деб ҳисобланади?

— Саволингиз жуда ҳам асосли. Лекин менинг жавобим қисқа ва лўнда бўлади: ҳар доим ва муттасил.

— Тошкент шаҳридаги мактаблар, янги турдаги ва махсус таълим даргоҳларида мингдан зиёд халқ таълими ходимлари ишлаётганини назарда тутсак, уларнинг барчасини бир вақтнинг ўзида малака оширишга жалб қилиш мумкин бўлмаган ҳол-ку?

— Малака ошириш деганда, албатта, институтга келиб, аудиториянинг қайсидир ўриндиғини банд этиб, лекция тинглаб кетиш эмас, балки ҳар доим, ҳар қандай вазиятда ўқиш-ўрганиш, изланиш тушунилади. Тўғри, сизнинг эътирозингизда ҳам жон бор. Албатта, институтимизда ташкил этилган усулхоналар ўз иш режаларига эга. Бунга асосан, улар фан ўқитувчиларининг малака оширишларини уюштиришга ёрдам берадилар. Бир йил мобайнида 5,5-6 минг киши ўз касб малакасини ошириш имкониятига эга.

— Юртимизнинг мустақилликка эришуви ва бозор иқтисодиётига ўтилиши муносабати билан таълим тизимига бир қанча ўзгаришлар, янгиликлар киритилди. Бу ҳол малака ошириш институтлари фаолиятига ҳам таъсир этяптими?

— Даврга мос равишда вужудга келган сиёсат, албатта, таъкидлаганингиздек, халқ таълими соҳасига ҳам таъсир ўтказади. Суҳбатимизнинг бошида маърифий-миллий қадриятлар бўлими, яъни усулхонаси очилганини таъкидлаган эдим. Бундан ташқари, иқтисодий таълим ва география усулхоналарини очдик. Янги турдаги ўқув муассасалари мутахассислари ҳам яқиндан бери бизга келадиган бўлдилар. Хорижий тиллар усулхонасининг иш ҳажми ҳам анча кенгайди. Химия-биология усулхонаси соғломлаштириш ва экология масалалари билан ҳам қизиқа бошлади. Меҳрибонлик уйлари ва соғлигида нуқсони бор болалар муассасалари мураббийлари учун алоҳида усулхона ташкил этишга муваффақ бўлдик.

— Бошқарув илми деган иборани раҳбар сифатида жуда чуқур тушунасиз. Бу борада қандай ишлар қилинаётир?

— Тайёрга айёрликдан воз кечдик. Яъни А. Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институти томонидан ишлаб чиқилган Низом бизга тўғри келмаслигини ҳис қилдик ва ўз Низомимизни ишлаб чиқдик. Жумладан, унинг «Бошқарув» деб номланган 6-банди ҳар томонлама пухталаштирилди, мукаммаллаштирилди. Шаҳримизда 11 та туман бор. Ана шу туманлардаги халқ таълими бўлимлари раҳбарларининг бошқарув илмини такомиллаштириш вазифаси, маълум даражада, бизнинг зиммамизга ҳам тушади. Гапнинг лўндасини айтганда, халқ таълимини бошқариш, назорат қилиш шу қадар кенг қамровлики, буларни битта нуқтага жамлаш қийин. Мактаб директорлари, боғча мудиралари, синф раҳбарлари — қуйи поғонанинг раҳбарлари деб ҳисобланадиган бўлса, уларга ўз йўналишлари бўйича билим бериш ўта мураккаб босқич. Биз бошқарув илмини такомиллаштиришда 40 дан ортиқ йўналишни қамраб олганмиз.

Собир Раҳимов туманидаги 309-лицей-мактабда кўп баллик рейтинг тизимини жорий этишга доир мактаб директорларининг семинарини ўтказдик. 100 га яқин киши қатнашиб, ўқув жараёнини рейтинг тизими асосида ташкил этишнинг йўл-йўриқлари билан танишди. Умумтаълим мактабларида миллий-маънавий қадриятларни ўрганиш ва жорий этиш учун директорларнинг 36 соатлик курсини ташкил этдик. Курс тингловчиларига анкета тарқатганимизда, уларнинг аксарияти ўзбекона миллий-маънавий қадриятларни чуқур тушунишларига ишонч ҳосил қилдик. 243-мактабда лотин ёзувини жорий этиш юзасидан семинар ҳам қисман бўлсада, бошқарув билан боғлиқ эди.

— Дарвоқе, яхши эслатдингиз. Янги имлога ўтяпмиз. Лекин бу жуда қийин кечмоқда. Чалкашликлар, тузатишлар ҳам бўляпти. Ўзбек тили ва адабиёти муаллимларини янги имлони ўқитишга тайёрлашдан қониқиш ҳосил қиляпсизми?

— Тан олишимиз керакки, лотин имлоси қийин эмас, лекин уни кўпчилигимиз ҳижжалаб ўқиймиз. Бу ёзувга ўтишимиз шарт ва зарур эди. Хўш, бу борада биз нима қилдик? 1996 йилда 9000 кишини малака ошириш курсларида ўқитдик. Бу мўлжалдагидан анчагина зиёд эди. Гарчанд молиявий интизомнинг бузилишига йўл қўйилса-да, эзгу ишни амалга оширдик, деб ҳисоблайман. Бу йил эса 2-3-синфларга дарс берадиган ўқитувчиларнинг малакасини оширамиз. Бошланғич, тил-адабиёт, мактабгача тарбия муассасалари ходимларининг малакасини оширишни ҳам мўлжаллаяпмиз.

— Мактабгача тарбия муассасалари билан ҳамкорлик ҳам йўлга қўйилган бўлса керак?

— Сўзсиз. Боғчада тарбияланаётган бола кўп ўтмай, мактаб остонасига қадам қўяди. Боғча тизимидаги таълимий жараёнлар ҳам кўп қиррали. Ҳозир шаҳарда 9 та боғча-гимназия бор. Тўрт йўналиш — интеллектуал ривожланиш, нутқий ривожланиш, санъатга ошнолик ва компьютер мактабгача тарбия муассасаларининг ҳар бирига дахлдор бўлиб, мудиралар, мусиқа раҳбарлари, тарбиячилар, услубчилар, умуман, тарбиявий жараёнга жалб қилинган ҳар бир ходим малака оширишга мажбур. Улар учун 36 соатлик махсус курслар ишлаб турибди. Курсга келган тингловчи, у ким бўлишидан қатъи назар, ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқийди. Бу эса тингловчиларга ҳеч қандай малоллик ёки бош тортиш учун имкон туғдирмайди. Улар жони-диллари билан бизга келадилар, тажриба шохобчаларининг иши билан танишишади. 364, 572, 455, 456, 394-болалар боғчалари маълум йўналишлар бўйича тажриба майдончалари сифатида эътироф этилган. Ўтган йили 912 нафар мактабгача тарбия муассасаларининг ходимлари ўз билим ва малакаларини оширишди. 16 та болалар боғчасида муаллифлик дастурлари йўлга қўйилган бўлиб, назариётчилар билан амалиётчилар яқиндан алоқа ўрнатишган. Тарбияланувчиларга мантиқ илми жорий этилаяпти. Бунинг ҳам алоҳида дастури ишлаб чиқилган. Акмал Икромов туманидаги 217-болалар боғчасида профессор Анвар Левиев билан ҳамкорликда халқ миллий чолғу асбоблари билан ишлашни ўрганиш йўлга қўйилмоқда. Бу ерда 12 хил миллий мусиқа асбоблари йиғилган. Боланинг кичик ёшидан ана шу асбобларни чалишга ўргатиш мақсад қилиб қўйилаяпти.

— Ходимларни ижтимоий ҳимоялаш борасида қандай ишларни амалга ошируяпсизлар?

— Институтимиз — маърифатни тарғиб этадиган маскан. Ходимларимизнинг маоши мақтанарлик даражада эмас. Ана шуни ҳисобга олган ҳолда институтимиз қошида хўжалик ҳисобидаги корхона очганмиз. Ана шу корхона маблағи ҳисобидан ҳар бир ходимга 1000-1500 сўм миқдорида ҳар ойда қўшимча иш ҳақи берилади. Бу эса серқирра ва мураккаб ишимизнинг бир зайлда амалга оширилишини таъминлаб турибди.

— Далилларга бой ва етарли таҳлилга эга суҳбатингиз учун муштарийларимиз номидан сизга ташаккур!

Ҳулкар ТЎЙМАНОВА суҳбатлашди.

ИНТЕРНЕТ
INTERNET

МУЗДА НЕФТЬ

Россия, АҚШ, Швеция экологлари, БМТнинг атроф-муҳитни сақлаш дастурининг мутахассислари иштирокида Санкт-Петербургда бўлиб ўтган конференцияда қайд этилишича, Ғарбий Сибирдаги нефть ҳавзаларини ўзлаштириш оқибатида Арктика музлигида нефть чиқиндиларининг миқдори кескин кўтарилиб кетган ҳамда олти миллион гектарга яқин тундра ерлари заҳарланган. Олимлар вазиятни яхшилаш юзасидан тузган дастурларини Россия ҳукуматига тақдим этдилар.

ЛАБОРАТОРИЯ ҚЎЗИСИ

Буюк Британиянинг Рослин университети лабораториясида катта бўлаётган Долли исмли қўзичоқ ўн ойлик бўлди. Ян Вилдмат бошчилигида ишлаб чиқилган технология ёрдамида олимлар генетик инженерия йўли билан оддий қўйдан олинган ҳужайрадан мана шундай қўзичоқни ўстира олдилар. Қўзичоқнинг биологик кодлари ҳам қўйники билан бир хил. Олимлар бу усулни бошқа ҳайвонларда ҳам синаб кўрмоқдалар.

ОЙГА НАЗАР

АҚШнинг НАСА космик агентлиги Ойни тадқиқ этиш ишларини қайтадан бошлаб юбормоқчи. 150 миллион долларлик лойиҳа асосида 2010 йили ойда кичик илмий-тадқиқот станцияси ишга туширилиши керак. Зарур асбоб-ускуналарнинг барчасини 2004 йили «Альфа» халқаро спутнигидан Ойга етказиш мўлжалланмоқда, шундай йўл билан улкан сарф-харажатлар ҳам камаяди. Режаларга кўра, Ойдаги тадқиқотчилар 15 тонна ой грунтидан бир йиллик кислород олишлари мумкин бўлади.

Qutlov

САДОҚАТ

Маҳамадали Ҳайдаров билан бундан уч йил бурун Гулистон шаҳрида бокс бўйича жаҳон чемпиони Руфат Рисқиев совриni учун ўтказилган республика ўқувчилари мусобақасига борганимизда танишган эдик. У мусобақани ташкил этган Сирдарё вилоятидаги мутасадди ташкилот раҳбарлари, маорифчилару спортчилар билан муомалада ўзининг вазмин ва мулоҳазалилиги, камтарлиги билан ёдимда қолганди. Мусобақа очилиши маросимида у қисқа, лекин мазмунли қутлов сўзлари билан вазиятга илиқлик киритгандай бўлганди.

Маҳамадали йил — ўн икки ой спортчилар орасида. Гоҳ уни республика мактаб ўқувчилари спартакиадаси очилишида, гоҳ бошланғич синф ўқувчилари спорт фестивалию боксчилар беллашувларида кўриш мумкин. «Қувноқ стартлар» телемусобақаларининг барча қувончу ташвишларига у ҳамиша «ошна». Бу оммавий спорт мусобақаларида экран ортида буладиган тортишуву команда вакилларининг ўринли-ўринсиз даъволарига баъзан унинг вазмин асаблари ҳам дош беролмай қолади. «Меҳнат резервлари» кўнгилли спорт жамияти Марказий кенгашига раис муовини этиб тайинланганига ўн йил, раис этиб сайланганига салкам саккиз йил бўлиб қолибди. Бу давр мобайнида у ўзи меҳнат қилаётган спорт ўринбосарлари тайёрлаш масъулияти юклатилган жамоат ташкилоти жамоасига раҳбарлик қилишда ҳаётдаги маънавий устозлари ақидаларига амал қилиб кам бўлмади. У ўзидан олдин Марказий кенгаш раиси бўлиб ишлаган Обид Назировнинг: «Одамларга суяниш, уларнинг дилига йўл топиш керак», деган сўзларини тез-тез эслаб туради.

«Меҳнат резервлари» кўнгилли спорт жамиятида енма-ён туриб фидокорона меҳнат қилаётган Б. М. Милейковский, З. П. Корняк, Т. Солиҳов сингари республикада хизмат кўрсатган жисмоний тарбия ва спорт ходимлари, О. Зокиров, А. Собиров, Б. Ҳайдаров, Р. Сулейманова, Г. Д. Пак ва бошқа кўплаб спорт мутахассисларига суяниб иш олиб бормоқда.

М. Ҳайдаровнинг ҳар бир иш куни республика Халқ таълими вазирлиги билан бевосита боғлиқ. Жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришга оид ҳукумат қарорларини, вазирлик буйруқларини амалга ошириш юзасидан бамаслаҳат иш олиб бориш натижасида муайян ютуқларга эришилди. Ўтган йили Марказий кенгашда футбол бўлими ташкил этилди. Мазкур бўлим жойларда футболни кенг оммалаштириш, Вазирлар Маҳкамасининг ўтган йил 17 январидаги қарорининг амалга оширилишига эътиборни қаратмоқда.

Халқаро беллашувларда муваффақиятларга эришаётган республикамиз спортчилари орасида «Меҳнат резервлари» кўнгилли спорт жамияти вакилларининг номларини тез-тез учратиш мумкин.

Ҳозирги кунда спорт турлари бўйича республика терма командаси таркибига ўринбосарларни қўшиб ҳисоблаганда жамиятнинг 283 вакили киритилган. Ўтган йили Атланта шаҳрида бўлиб ўтган XXVI олимпия ўйинларида Ўзбекистон Республикаси халқ таълими тизими ҳамда «Меҳнат резервлари» кўнгилли спорт жамияти номидан 14 спортчи иштирок этди. Улардан дзюдо кураши бўйича А. Мухторов ва А. Штурбабин, юнон-рум кураши бўйича Ш. Қўзиев, эркин кураш бўйича Д. Захардинов энг кучли жаҳон олимпиадачилари ўнлиги сафидан жой олишди.

Жамият спортчилари 1996 йилда турли миқёсдаги мусобақаларда 466 та медаль соҳиби бўлишди. Шундан 148 таси олтин, 145 таси кумуш ва 173 таси бронза медалларидир.

— Спортни кенг оммалаштириш ҳамиша диққат марказимизда бўлиб келаётир, — дейди Маҳамадали Ҳайдаров. — Ҳозирги кунда жисмоний тарбия жамоалари, болалар-ўсмирлар спорт мактаблари, ихтисослашган олимпия резервлари болалар-ўсмирлар мактаблари ҳамда спорт интернатлари шўъбаларида жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланаётганлар сони 5 миллион кишидан ошиб кетди. Сўнгги икки йил ичидагина оммавий разрядли 450 минг спортчи, юқори разрядли 3317 спортчи, 133 нафар спорт устаси ва 18 нафар халқаро тоифадаги спорт устаси тайёрланди.

«Меҳнат резервлари» кўнгилли спорт жамияти Марказий кенгаши томонидан амалга оширилаётган ибратли ишлар оз эмас. Айни пайтда спорт муассасалари моддий базасини мустаҳкамлаш болалар спорт мактабларини кадрлар билан таъминлаш муаммоларини ҳал этиш учун изчил ва собитқадамлик билан иш олиб бориш талаб этилади. Бу ишни Марказий кенгаш жамоаси Халқ таълими вазирлиги, жойлардаги мутасадди ташкилотлар билан ҳамкорликда ҳал этишга ҳаракат қилмоқда.

Отаси эрта оламдан ўтиб кетган Маҳамадали тирикчилик ташвишини эрта зиммасига олди. У саккизинчи синфдан кейинги ўқиш билан бирга Тошкентдаги «Автотракtородетал» заводида оддий токар бўлиб ишлади.

Маҳамадали Ҳайдаров кўп йиллар давомида ёшлар ташкилотида, ҳунар-техника таълими соҳасида меҳнат қилди. У педагогика олий ўқув юрти дипломини олди. Ўтган йили — 49 ёшида жисмоний тарбия институтини имтиёзли диплом билан битирди.

Инсон қандай лавозимда ишламасин, унинг оила, фарзанд тарбиясидек муҳим ташвишу қувончлари бўлади. У бундан ўттиз йил илгари ўзи туғилган 7 март куни Мавлудахон билан турмуш қурганди. Бу йил ана шу қутлуғ кунда Рустамжон ва Умидахонларнинг никоҳ тўйларини ўзининг эллик ёшга тўлиш кунига қўшиб ўтказишни ният қилибди.

Яхши ният — ярим давлат, дейишади. Маҳамадали Ҳайдаровни дўстбиродарлари, қуда-андалари қаторида ўзи меҳнат қилаётган байналмилал жамоа аъзолари қўшалоқ тўй билан қутлаб, унинг шодлигу қувончларига шерик бўлади.

Ғафур МИРЗО.

ТАКЛИФ

Мазкур ўқув йилидан бошлаб ҳунар лицейлари ва бизнес мактабларида ҳам лотин алифбосини ўргатиш бошланди. Биз дарс ўтиш жараёнида мактаб ўқувчилари учун мўлжалланган дарсликлардан фойдаланаяпмиз. Бу китобларда келтирилган оддий сўзларни ёзиб ўрганиш талабаларимиз учун жуда осон.

Бозор иқтисодиёти муносабатларига асосланган жамият қураётган ҳозирги пайтда ҳунар лицейлари ва бизнес мактаблари олдига жуда катта вазифалар қўйилган. Тадбиркорлик йўналишида кичик бизнес ҳисобчиси, менежер ёрдамчиси, референт каби замонавий касблар ўргатилмоқда.

Луғат бойлигимиз ҳам янги сўзлар билан ўсди. Шундай экан, ўрта мактаблар китобидан фарқ қиладиган, иш услубимизга мос ҳунар лицейлари ва бизнес мактаблари учун «Лотин алифбоси» дарслиги яратилса.

Қ. МУСТАФОЕВА,
Навбаҳор бизнес мактаби ўқитувчиси.

Rasmiy bo'lim

КАТТА СИНОВГА ТАЙЁРМИСИЗ?

Умумтаълим фанлари бўйича Республика олимпиадасининг якунловчи босқичини ўтказиш юзасидан БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ

Олимпиаданинг якунловчи босқичи 18 фан бўйича (она тили ва адабиёт, ўзбек тили ва адабиёти — рус гуруҳларида, рус тили ва адабиёти — ўзбек гуруҳларида, рус тили ва адабиёти — рус гуруҳларида, физика, математика, биология, химия, география, информатика ва ЭҲМ, ҳуқуқшунослик, тарих, қозоқ тили ва адабиёти, тожик тили ва адабиёти, инглиз, немис, француз тиллари, чизмачилик) тест топшириқлари асосида компьютерларда[1] ўтказилади.

Фанлар бўйича ҳар бир фандан 50 тадан иборат тест топшириқларини бажарадилар. Ҳар бир тўғри жавоб 2 балл билан баҳоланади (жами 100 балл тўпланади). Нотўғри ва белгиланмаган жавоб «О» балл билан баҳоланади. Бажариладиган тест топшириқлари учун ЭҲМда ишлаш вақти 2 соат 30 дақиқа, яъни ҳар бир тест топшириғи учун 3 дақиқа ажратилади.

Ҳукумат қарорига асосан олий ўқув юртларига кириш имтиёзини берувчи гувоҳномага даъвогарлар олимпиада якунлари бўйича топшириқларни бажариш жараёнида 76-100 балл тўплаган (биринчи, иккинчи, учинчи ўринларни эгаллаган) иштирокчилар орасидан танланади.

Совринли (1,2,3) ўринларга даъвогарлар бир эмас, бир нечта бўлиб, баллар тенг бўлиб қолган ҳолларда ҳакамлар ҳайъати томонидан иштирокчиларга 10 тадан қўшимча топшириқлар тавсия этилади. Бу ҳолда ҳам баллар тенг бўлса, иштирокчиларга яна қўшимча 5 тадан тест топшириқлари берилади. Учинчи сафар ҳам иштирокчилар тенг натижа кўрсатсалар, уларга компьютерда ғолиб аниқланмагунча биттадан қўшимча тест саволлари бериб борилади. Биринчи бўлиб хатога йўл қўйган ўқувчи мағлуб бўлган деб ҳисобланади.

Олимпиада якуни бўйича аниқланган натижалар ҳакамлар ҳайъати қарори билан тасдиқланиб, котиблар томонидан расмийлаштирилади. Олимпиада натижалари бўйича ғолиб бўлган (жами тест топшириқларидан 76-100 балл тўплаган ва 1, 2, 3 ўринларни эгаллаган) иштирокчиларга ташкилий қўмита томонидан Халқ таълими вазирлигининг ҳайъат қарори асосида махсус гувоҳномалар топширилади.

Берилган кўрсатмаларга амал қилмаган ва ЭҲМни эҳтиётсизлик ёки қўполлик билан ишдан чиқарган иштирокчилар ҳакамлар ҳайъати қарори билан олимпиададан четлаштириладилар.

Кўзи ожиз ўқувчилар орасида она тили ва адабиёт фани (оғзаки, ёзма Брайль усулида) бўйича БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ

Она тили ва адабиёт бўйича 12-синфларда олимпиаданинг тўртинчи босқичи икки турда ўтказилади.

I тур: Турли мавзуларда ёзма иш ёзиш учун XX аср адабиётидан битта мавзуни танлаб оладилар. Ўқувчилар ўз ишларида танлаган мавзулардаги асар қаҳрамонлари ҳақида фикр юрита олишлари, асарни эркин таҳлил эта билиш қобилиятларини намоён қилишлари лозим. Шунингдек, улар она Ватанга, табиатга меҳр-муҳаббат, инсонийлик, шарқона анъаналар ва қадриятларга садоқат ҳиссидаги мавзуларда шахсий фикр-мулоҳазаларини баён этмоқлари лозим.

Иншолар амалдаги (умумтаълим мактаблари учун мўлжалланган) баҳолаш меъёрлари асосида баҳоланади.

Ёзма ишни бажариш учун 4 соат берилади. Амалдаги беш баллик баҳолаш тизимининг ҳар бир баҳоси 7 балл билан белгилаади.

Масалан: «1» баҳо — 7 балл, «2» баҳо — 14 балл, «3» баҳо — 21 балл, «4» баҳо — 28 балл, «5» баҳо — 35 балл. Масалан: ўқувчи мазмун учун «5», имлоси учун «5» баҳо олса, унда 5x7+5x7=35+35=70 балл яъни энг юқори кўрсаткичга эришган бўлади.

II тур: Ифодали ўқиш. Ифодали ўқиш учун ҳар бир ўқувчи камида 10 та шеър ёддан билиши керак. Қатнашувчи ёддан билган шеърлари рўйхатини тақдим этади. Ҳакамлар ҳайъати шулардан иккитасини белгилаб ёддан ўқиш учун ўқувчига топширади. Баҳолашда ўқувчиларнинг ифодали ўқишига, нутқининг равонлигига эътибор берилади. Бундан ташқари ўқувчилар адабиёт фани бўйича ўқув дастури доирасида учта саволга жавоб берадилар. Бу топшириқлар ҳам амалдаги баҳолаш меъёрлари асосида баҳоланади. Ҳар бир баҳо учун 3 балл белгиланади: «3» баҳо учун 9 балл, «4» баҳо учун 12 балл, «5» баҳо учун 15 балл берилади. Тўғри бажарилган икки топшириқ учун энг юқори балл 30 ҳисобланади. Олимпиаданинг II тур топшириқларини бажариш учун 0,5 соат ажратилади.

Олимпиаданинг икки тури бўйича энг юқори натижа 100 баллни ташкил этади. 76-100 балл тўплаган ўқувчилар орасидан биринчи, иккинчи ва учинчи ўрин ғолиблари белгиланади. Бир ўринга даъвогар ғолиблар сони икки ва ундан ортиқ бўлганда улар қўшимча равишда диктант ёзишади. Бу топшириқни бажаришда ҳам уларнинг кўрсаткичлари тенг бўлса, яна қўшимча ҳакамлар ҳайъати томонидан олдиндан тайёрланган махсус пакетга солинган саволларга жавоб беришлари талаб қилинади.

Кўзи ожиз ўқувчилар орасида математика фани бўйича (ёзма Брайль усулида)

Олимпиада қатнашчиларига 5 та топшириқ тавсия этилади.

Ўқувчи 5 та топшириқни бажарса, унинг кўрсаткичи энг юқори 100 балл бўлади. Бунда 76-100 балл тўплаган ўқувчилар орасида биринчи, иккинчи ва учинчи ўрин ғолиблари белгиланади. Агар бир ўрин учун даъвогарлар сони икки ва ундан ортиқ бўлса, уларга қўшимча равишда яна битта мисол берилади ҳамда юқори кўрсаткичли ўқувчи ғолиб ҳисобланади.

Олимпиада топшириқларини бажариш учун 4 соат ажратилади.

Республика Таълим маркази.

1. Олимпиадани ўтказиш жараёнида ЭҲМларда учраши мумкин бўлган носозлик ҳоллари ўша жойнинг ўзида навбатчи операторлар ёрдамида бартараф қилинади. ЭҲМда носозлик туфайли олимпиада топширигини бажаришни вақтинча тўхтатган ўқувчига қўшимча вақт ажратган ҳолда шароит яратиб бериш масаласини ҳакамлар ҳайъати зудлик билан ҳал қилади.

ОХИРАТИНГИЗ ОБОД БЎЛСИН

Одам умри абадий эмас. Ибтидонинг интиҳоси ҳам бор. Учқур тулпордек ўтиб кетган вақт — 67 йил ортда қолиб, қадрдон дўст, камтарин инсон, жонкуяр маорифчи, фидойи журналист Шаҳоб Мақсудов ҳам фоний дунё билан хайрлашди. Уни шу йил 3 март куни сўнгги манзилга фарзандлари, қариндош-уруғлари, маҳалладошлари, дўсту биродарлари кузатиб қолдилар. Қабр устида ҳамма-ҳамма таъкидлади: «Яхши одам эди, раҳматли!»

Ҳа, Шаҳоб Мақсудов чинакамига яхши инсон эди. У ўз онгли ҳаётини элга, юртга, замондошларига сидқидилдан яхшилик қилишга бағишлади. Қирқинчи йилларнинг иккинчи ярмида меҳнат фаолиятини бошланғич синф ўқитувчиси сифатида бошлаган Шаҳоб Мақсудов 1948-1952 йилларда Тошкент Давлат педагогика институтида таълим олди. 50-йилларнинг бошларидан эътиборан республика радиоси тўлқинларида унинг жарангдор овози янграtimes. У уч йилдан ортиқ диктор бўлиб ишлади. Шу даврда у ширали овози, сухандонлиги, ўткир зеҳнлилиги билан касбдошларинингина эмас, балки минг-минглаб тингловчиларнинг ҳам эътиборини қозона олганди.

Шаҳоб Мақсудов 1954 йилдан бошлаб ўз тақдирини педагогик журналистика билан боғлади. «Ўқитувчилар газетаси» (ҳозирги «Маърифат») таҳририятида адабий ходимликдан то муҳаррирлик лавозимигача бўлган босқичларни муваффақиятли ўтади. Узоқ йиллар давомида газетага (1980 йилдан бошлаб эса «Учитель Узбекистана» газетасига ҳам) муҳаррирлик фаолияти билан нашрнинг оммавийлиги ва таъсирчанлигини оширишга ва шу орқали республика халқ таълимини ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшди. Икки газетани бошқаришдек оғир меҳнат, иккинчи томондан тоталитар тузумнинг зуғумлари унинг соғлиғига путур етказди ва меҳнат ногирони сифатида муддатидан илгари — 1987 йилда нафақага чиқди.

Шаҳоб Мақсудовнинг заҳматли меҳнати ўз даврида муносиб тақдирланди ҳам. У «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи» фахрий унвонига, республика халқ маорифи аълочиси нишонига сазовор бўлди. Шунингдек, у кўплаб орден ва медаллар, фахрий ёрлиқлар билан мукофотланган эди.

Моҳир журналист Шаҳоб Мақсудовнинг қаламига мансуб мақолалар ўз таъсирчанлиги, ўз даврининг муҳим долзарб масалаларини акс эттириши билангина эмас, балки элга, халқ таълимига наф келтириши, педагогик оммага яхшиликни кўзлаши билан ҳам ажралиб турарди. Яхшилик эса ҳамиша эзгуликка дахлдордир. Шу боис бағри кенг маорифчи, моҳир ташкилотчи, меҳрибон ва талабчан устоз, оилапарвар ота, камтарин инсон хотираси қалбимизда мангу сақланади, дейишга ҳақлимиз. Охиратингиз обод бўлсин!

БИР ГУРУҲ ДЎСТЛАРИ.

«МАЪРИФАТ» ҚЎШИҚЛАР КЎРИК-ТАНЛОВИГА

Ҳ. АМИРҚУЛОВ мусиқаси.

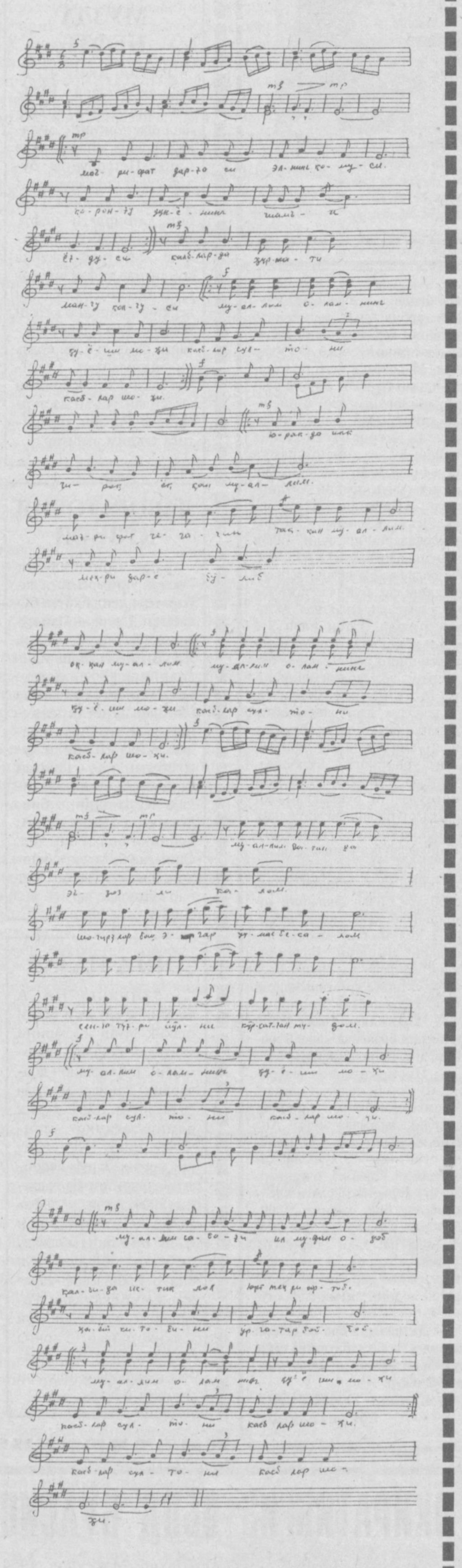

МУАЛЛИМ ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Маърифат дарғаси, элнинг қомуси,
Қоронғу дунёнинг шамъи, ёғдуси.
Қалбларда ҳурмати мангу қолгуси,
Муаллим оламнинг қуёши — моҳи,
Касблар султони, касблар шоҳи.

Юракда илк чироқ ёққан, муаллим,
Маърифат чечагин таққан, муаллим,
Меҳри дарё бўлиб оққан, муаллим.
Муаллим оламнинг қуёши — моҳи,
Касблар султони, касблар шоҳи.

Муаллим Ватанда эъзозли калом,
Шогирдлар бош эгар, ўтмас бесалом,
Сенга тўғри йўлни кўрсатган мудом.
Муаллим оламнинг қуёши — моҳи,
Касблар султони, касблар шоҳи.

Муаллим сабоғи — илму фан, одоб,
Қалбида истиқлол — юрт меҳри офтоб,
Ҳаёт китобини ўргатар боб-боб.
Муаллим оламнинг қуёши моҳи,
Касблар султони, касблар шоҳи.

Баҳром МАҲМУД,
Қашқадарё вилояти.

Tadbir

КУРТАК ЁЗАЁТГАН НИҲОЛЛАР

Синфхона столи устига болакайлар чизган макет ва чизмалар ўта нозик дид ва нафосат билан териб қўйилган. Айниқса, улар ясаган, кўкка бўй чўзган асрий миноралар, таъмирчисини интиқлик билан кутаётган айрим тарихий обидалар, хорижликлар назарига тушган Сомонийлар мақбарасию учишга шай бўлиб турган самолётлару пароходчалар макетлари барча-барчани ҳайратга солди. Чизмалар шундай нозик дид билан ишланган эдики, беихтиёр жажжи рассомларнинг ноёб истеъдодига тасанно айтасиз. Гап шундаки, модель ва чизмаларда болалик ҳайратлари, содда ва беғубор дилларнинг самимийлиги чуқур мушоҳадалар орқали амалиётга кўчган.

Қувончлиси, бу чизма ва макетлар техник моделлаштириш соҳасига умид билан кириб келаётган ёш ижодкорларнинг ижодига мансуб эканлигидир. Ҳамза туманидаги ўқувчилар техник ижодиёт маркази қатнашчиси Нилуфар Каримова ўзи ясаган макетини «Бухорои Шариф» деб атабди.

Шаҳар ўқувчилар техника ижодиёт маркази бир кунга ижодкор болакайларнинг ихтиёрига бериб қўйилди. Бир кун давомида Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси раҳбарлигида шаҳар иқтидорли болаларининг VI-слёти бўлиб ўтди. Слётда иштирок этиш учун — мактаблар, техник ижодиёт маркази, лицейларнинг 18 ёшга тўлмаган ўқувчилари ташриф буюришди. Слёт тўрт йўналиш бўйича: бошланғич техник моделлаштириш, ёш тадбиркор, ёш техник ижодкорлар республикамиз келажаги, келажак лойиҳалари доирасида ўтказилди. Унда қатнашиш учун Тошкент шаҳрининг барча туманларидан вакиллар таклиф этилди.

Слётда намойиш этилган барча макет ва чизмалардан болажонларга хос беғуборлик, поклик, уларгагина тааллуқли бўлган самимийлик уфуриб турди. Слёт иштирокчилари ўзлари тайёрлаб келган макет ва чизмаларни ҳакамлар ҳайъатига тақдим этдилар.

Аслида бирор-бир нарсага қизиқиш инсонда болалик кезлариданоқ бошланади. Агар мана шу пок, самимий туйғулар катталар томонидан ўз вақтида илғанса, куртак ёзиб, келажакда кўзланган натижани беради. Хуллас, хайрли мақсадлар ила ўтказилган ушбу слёт ҳам бир қанча умид ғунчаларини кашф этди.

Слётда «Бошланғич техник моделлаштириш» йўналиши бўйича Кирилл Кочетков (Юнусобод тумани 246-ўрта мактаб) 1, Нилуфар Каримова (Ҳамза туманидаги ўқувчилар техник ижодиёти маркази) 2, Хуршид Мажидов (Шайхонтоҳур туманидаги 186-мактаб) 3-ўринни; иккинчи йўналиш — ёш тадбиркор бўйича Козимбек Қосимов (Шайхонтоҳур туманидаги 40-гимназия) 1, Икром Умаров (Сирғали туманидаги ўқувчилар техник ижодиёт маркази) 2, Наташа Ким (Бектемир туманидаги ўқувчилар техник ижодиёт маркази) 3; учинчи йўналиш — ёш техник ижодкорлар республикамиз келажаги бўйича Темур Азизов (Ҳамза туманидаги ўқувчилар техник ижодиёт маркази) 1, Сергей Цуприк (Акмал Икромов туманидаги ўқувчилар техник ижодиёт маркази) 2, Антон Чуписов (Сирғали туманидаги ўқувчилар техник ижодиёт маркази) 3; тўртинчи йўналиш — келажак лойиҳалари бўйича Миша Кокорев (Ҳамза тумани 166-лицей) 1, В. Карпов (Акмал Икромов туманидаги ўқувчилар техник ижодиёти маркази) 2, Элдор Сингутуллин (Бектемир туманидаги ўқувчилар техник ижодиёт маркази) 3-ўринни эгаллашди.

Слётда умумкоманда ҳисобида Ҳамза тумани ўқувчилар техник ижодиёт маркази биринчи, Акмал Икромов тумани техник ижодиёт маркази иккинчи, Бектемир тумани ўқувчилар техник ижодиёт маркази учинчи ўринни олдилар.

Шаҳар иқтидорли болалар VI-слёти ғолибларига Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси томонидан фахрий ёрлиқлар ва қимматбаҳо совғалар топширилди. Энди ғолиблар 25-26 март кунлари бўлиб ўтадиган республика техник ижодиёти маркази ўқувчиларининг VI-слётида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритишди.

— Беллашувни ўтказишдан мақсад, ўғил-қизларни мустақил ҳаётга лойиқ, замон талаблари асосида, давр билан ҳамнафас бирор касб эгаси ва юқори билимли, мустақил давлатнинг комил, етук инсонлари этиб тарбиялашдир,— дейди шаҳар техник ижодиёт марказининг ташкилий-оммавий ишлар бўлим бошлиғи Қувонч Оллоберганова.

Улуғбек АКТАМ ўғли.

Косонсой туманидаги 28-ўрта мактаб номдор илм масканларидан бири. Сабаби мактабда ёш авлодга чуқур билим бериш билан бирга тарбиявий ишларга ҳам алоҳида эътибор қаратилади. Мактабда фаол ишлаб турган тўгараклар ҳам шундан далолат беради. Сиз суратда кўриб турган ёш техниклар тўгарагини эса иқтидорли ўқитувчи Аҳмаджон Жабборов бошқаради. Болаларнинг тўгаракка бўлган ҳавас иштиёқлари жуда баланд.

Р. АЛЬБЕКОВ олган сурат.

San'at olamida

МЎЪЖИЗАЛАР МАКТАБИ

Дунё ростдан ҳам эртакмикин дейсиз унинг гўзалликлари олдида лол қолганингизда. Дунё ростдан ҳам мўъжизами, дегингиз келади баъзан... Қалбда покиза туйғулар жўш ураётган ижодкорлар томонидан яратилган санъат асарлари сизни ҳам ўша мўъжизалар оламига беихтиёр етаклаб кетади.

Пойтахтимиздаги Республика рассомчилик билим юрти 1949 йилда Тошкент Рассомчилик техникуми ва Беньков номидаги Самарқанд рассомчилик билим юртининг бирлашуви натижасида ташкил қилинган эди. Дастлаб рассом ўқитувчилар тайёрлаш, театр декорацияси, ҳайкалтарошлик каби бўлимлардан иборат бўлган бу даргоҳда ҳозирги кунда халқ амалий санъатининг деярли барча турлари бўйича ёшларга ҳунар ўргатилмоқда. Билим юртида беш юзга яқин талаба 14 мутахассислик бўйича таълим оляпти.

Рассомлик, наққошлик ёки ўймакорлик сингари санъат кишидан фақат машаққатли меҳнат эмас, илоҳий истеъдод, қобилият талаб қилади. Шуни ҳисобга олган ҳолда бу билим юртига қобилиятли ёшларгина имтиҳон ва синовлар асосида танлаб олинади. Қобилият — бу атрофимиздаги табиий гўзалликларнинг сирларини, ҳаммага ҳам кўринмайдиган томонларини кўра билиш, уларни тасвирда ва бўёқларда, замирига сир яширинган ганч ёки ёғочга ўйилган мураккаб нақшларга кўчириб акс эттира билишдир.

— Бу ерда ўқийдиган талабаларнинг кўпчилиги ўз ижодий ишлари билан турли кўргазмалар, мусобақаларда қатнашган, — дейди билим юрти директори Ғуломжон Йўлдошев. — Шунингдек, Республика ва жаҳон миқёсидаги (жумладан Покистон, Германия, Франция, Америка Қўшма Штатларида) кўргазмаларда ҳам бу даргоҳ талабаларининг ишлари кўпчиликнинг олқишига сазовор бўлди.

— Ёшларнинг истеъдоди меҳнат билан сайқал топади, — дейди ўймакор уста Ортиғали ака Файзуллаев, — биз ёшларни талабаликка қабул қилинган кунидан бошлаб мустақил ишлашга ўргатамиз. Масалан, ўймакорлик соҳаси бўйича улар то ўқишларини битиргунча бирор янги асар яратишади.

Билим юртининг ўзига хос хусусиятларидан яна бири имтиҳон олишнинг жонлилигидир. Чунки, ўқув йили давомидаги имтиҳонлар пайтида талабалар ижодий ишлари асосида кўргазмалар ташкил этилади ва уларнинг ишлари баҳоланади. Бу йилги ижодий кўргазмаларда бадиий либос бўлими толибаси Дилдора Дадашева, рангтасвир бўлими толиби Спирапуло Дмитрий, дизайн ихтисослиги бўлими талабаси Мадина Қўзиеваларнинг ишлари барчага манзур бўлди.

Муҳаббат ШАРИПОВА,
ТошДУ халқаро журналистика бўлими талабаси.

Обид РАСУЛ

ТОПИШМОҚЛАР

Қора қошли уруғи,
Чопони ола пўчоқ.
Думалашар пайкалда,
Ҳар бири қучоқ-қучоқ.

(Qo'zivoy tarvuz)

•

Докадайин пўсти бор,
Суяги йўқ гўшти бор.
Қўшиб ейсиз уруғин,
Хоҳ ҳўли-ю қуруғин.

(Pomidor)

•

Мени қўлга олганда,
Юзимда ўйнар ханда.

Дуб, қайин, тол, арчани,
Силлиқлайман барчасин,
Бирон зиғапча қолмас,
Чунки тиғимдир олмос.

(Randa)

•

Бўлар сариқ ё қизил,
Ер тагида етилар.
Тупида якка ҳосил,
Сочи яшил селкиллар.

(Sabzi).

•

Қўл билан тутиб бўлмас,
Ҳавомас ютиб бўлмас.
Осмон бўйлаб тарқалар,
На белги, на из қолар.

(Tutun).

•

Юзи-юзга қараган,
Ерни ёғдай кесади.
Боши ва елкасида,
Кесакларни эзади.

(Ketmon).

КЎРИК-ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛИНАДИ

Мактабгача тарбия ходимларининг малакасини ошириш республика курси қошидаги болалар ўйинчоқлари кўргазмаси «Наврўз»байрамига бағишланган «Менинг ўлкамда табиатнинг уйғониши» мавзуида 1997 йил 30 апрелгача болалар ижодий расмлари кўргазмасини ўтказади. Мақсад: она табиат, яшаб турган Ватан, инсонларга нисбатан меҳр-муҳаббатни тарбиялаш. Мактабгача тарбия муассасаларининг барча ходимларини кўргазмани ўтказишда фаол қатнашишларини сўраймиз. Расмлар якка тартибда ва болалар жамоаси томонидан жозибали, дид билан бажарилиши шарт.

Расмни тескари томонига қалам билан қуйидаги маълумотлар ёзилиши лозим:

Расм мавзуи —

Вилоят, шаҳар, туман, болалар боғчаси, гуруҳи

боланинг исм-шарифи, ёши, тарбиячининг исми-шарифи.

Энг яхши ишларнинг муаллифлари тасвирий фаолиятга керакли ашёлар билан тақдирланадилар. Кўргазмага тақдим этиладиган материаллар (расмлар) 1997 йилнинг 20 мартигача қуйидаги манзилга тақдим этилиши керак. 700095, Тошкент, Саидов кўчаси, 6-уй, телефон: 46-98-04, 46-90-94.

Tagriz

ГИЁҲЛАР ШИФО БЎЛСИН

Бемор аҳли борки, дардига дармон ахтаради. Оғриғига малҳам излайди. «Чўпга ихлос қилсанг, шифо топасан» деганларидек, саломатлик учун тошга ҳам топинаверади. Модомики, дардидан фориғ бўлса, табибига тасаннолар айтади.

Аввали сўзимизнинг боши, зинҳор бирон аъзойингиз оғримасин. Соғлигингиз — ҳамиша бойлигингиз бўлсин. Аммо иссиқ жоннинг иситмаси бор, деганларидек баъзи — баъзида гоҳ енгил, гоҳ оғир дардга чалиниб қоламиз. Шифосини ахтариб гирён бўламиз.

Узбекистон фанлар академиясининг «Фан» нашриёти босмадан чиқарган «Меҳригиёли табиб» рисоласи қўлингизга тушиб қолгудек бўлса борми, бирдан дардингиз енгиллашгандек бўлади, кўзларингиз чарақлаб кетади. Китобнинг дебочасида ёзилган «Мен Аллоҳ ўзи табиатда яратиб қўйган шифобахш ўт-гиёҳлар неъмати билан беморларни даволаш қудратига эгаман. Энг муҳими, халқимга нафим тегиб, хаста одамларни дарддан фориғ этсам шуни жуда катта бахт деб биламан». Табиб Ўсарқул Ирисқул ўғли, сатрларини ўқибоқ, суюнасиз, табобат илмининг даҳоси Абу Али ибн Сино ўгитларининг ҳақиқатини кўргандай бўласиз.

Туронзамин ҳоки нақадар муқаддаслиги далили, бу ўлкада не-не буюк фозил инсонлар камол топишган. «Моҳир табиб» шаъни билан машҳур бўлган Ўсарқул табиб ҳам илоҳий нурга йўғрилган, шул аждодлар давомчиси, муносиб издошидир, ваҳоланки, оққан ариқ оқмай қолмайди.

Хулласи калом сўзимизнинг индаллоси, табибнинг «Давосиз дард бўлмайди», деган эътирофининг исботини кўринг, ўзингиз гувоҳ бўлинг.

«...—Қорабулоқда Ўсарқул деган зўр табиб чиқибди.

—Мен Ўсарқул табибдан оғир дардимга даво топдим. Илоҳим барака топсин,» деган солиҳ сўзларни рисоладан ўқиб гапимиз қуруқ эмаслигига амин бўласиз. Бу ерни истаганлар ва истаб муродига етганларнинг севинч сўзлари сизни-да тўлқинлантириб юборади, дилингизда нимагадир ёруғ-ёруғ умид шуълаланади.

Абдулатиф БЕКМУРОДОВ.

Xullas...

ТУРОН ФИЛЛАРИ БЎЛГАНМИ?

Фил дунёдаги энг йирик сут эмизувчи ҳайвонлардан биридир. Олимларнинг қайд этишича, филлар бундан қарийб 40 миллион йиллар илгари ер юзида пайдо бўлган. Ҳар бир филнинг оғирлиги 10 тоннагача боради.

Бу йирик ҳайвоннинг ватани қайси жой деганда биз кўпинча Ҳиндистон, Африкани тилга оламиз. Бироқ узоқ ўтмишда филлар (мамонтлар) шимол ўлкаларида, Марказий Осиёда яшаганлигини билмаймиз. Хўш, Турон филлари бўлганми? Археолог олимлар бу саволга ҳа деб жавоб берадилар. Бу ҳудудда қазиш ишлари олиб борилганда 1936 йилда Тожикистондан, орадан етти йил ўтгач Туркманистондан, 1945 йилда Фарғона водийсидан мамонт суяги қолдиқлари топилган. Зарафшон дарёси ўзани ва Сурхондарёда топилган фил суяклари ҳам бу ўлкада қадим замонларда филлар яшаганини тасдиқлайди. Олимлар бу филларни чўл минтақасига мослашган мамонтлардир, деб хулоса чиқаришган.

ЗАҲАРНИНГ ҲАМ ОЗИ ШИРИН

Табибларнинг бу донишона сўзида ҳақиқат бор. Таркибида заҳари бўлган дори таъсирчан бўлади. Табобатда ароқ (спирт) ҳам дори дейилган-ку, деб ажабланарсиз. Ҳа, дори. Фақат ундан меъёрида фойдалана билиш керак. Бироқ кўпчилик танасига бу дори қанча кераклигини билмайди, натижада фойда ўрнига зиён кўради, соғлиғини йўқотади.

Олимлар спиртнинг фойдалилигини ошириш йўлини ҳам топдилар. Спирт магнит майдонидан ўтказилди. Натижада унинг одам танаси ҳужайраларидан енгил металл — стронцийни ҳайдаб чиқариш қуввати олти баробарга ортди. Магнитланган спирт қор ёки ёмғир сувига қўшиб меъёрида ичилганда (врач кўрсатмаси бўйича) ўт пуфаги, буйракдаги майда тошларни тозалаши мумкин. Заҳарнинг ҳам ози ширин деганлари, эҳтимол, шу-да!

ana shunaqa gaplar

ЭЪЛОН

Узун туманидаги 4-ўрта мактабда ишлаб кетган ўқитувчилар ва собиқ битирувчиларни 1997 йил 3 май шанба куни соат 8.00да бошланадиган мактабнинг 60 йиллик тўйига таклиф этамиз.

Ташкилий қўмита.
Мактаб маъмурияти.

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги ва «Маърифат» таҳририяти жамоалари «Ўқитувчилар газетаси» («Маърифат»)нинг собиқ муҳаррири Шаҳоб МАҚСУДОВ вафот этганлиги муносабати билан унинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.

Ма'рифат
ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
Рақам ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб — 36-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 36-55-58.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Навбатчилар: Ҳулкар ТУЙМАНОВА, Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ.

ИНДЕКС: 64595 Буюртма Г.-0159.Тиражи 50.000. Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2 босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди—19.00. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
1 2 3 4 5 6